

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารประกอบการพิจารณา

ญัตติ

เรื่อง ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

อ.พ. ๓/๒๕๕๑ สมัยประชุมสามัญทั่วไป

จัดทำโดย

กลุ่มงานบริการวิชาการ

สำนักวิชาการ

โทร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๒

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๓ , ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๙

Legislative Institutional Repository of Thailand

ญัตติ

เรื่อง ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

(นายจตุติ ไกรฤกษ์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

รับต้นฉบับเวลา.....11.๖1.....
วันที่ 21 / ๑๖ / ๕1.....
ผู้รับ..... 1๐๑5๗

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นในเวลาจำกัด เพื่อให้ทันใช้ประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือญัตติ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยรวบรวมข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความ ข่าวจากสื่อต่าง ๆ และ/หรือสรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่สมาชิกรัฐสภา และผู้สนใจทั่วไป หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่ง เอกสารประกอบการพิจารณานี้ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑,๒,๓ สำนักวิชาการ เป็นผู้จัดทำ และเผยแพร่ทาง www.parliament.go.th/library/ ผู้ใดนำข้อความหรือส่วนหนึ่งส่วนใดในเอกสารนี้ไปลงพิมพ์ในเอกสารอื่น โปรดอ้างอิงที่มากำกับไว้ด้วย

ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐ - ๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘ และ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๙

กลุ่มงานบริการวิชาการ

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารประกอบการพิจารณา

กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๔๘-๔๙

สารบัญ

	หน้า
๑. สารสำคัญ ยุติติ เรื่อง ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน	๑
๒. การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ในช่วง ๖ เดือนแรกของปี ๒๕๕๐	๒
๓. ตารางแสดงหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนปี ๒๕๔๓ - ๒๕๕๐	๕
๔. บทสรุปสำหรับผู้บริหารภาวะหนี้สินครัวเรือนไทย ความเสี่ยงและนัยเชิงนโยบาย	๖
๕. ผลสำรวจสภาพหนี้ครัวเรือนไทย	๕
๖. ปัญหาความยากจนในสังคมไทยกับภาวะหนี้สินครัวเรือนไทย	๒๕

ผู้รับผิดชอบ

นางวิจิตรา วัชรภรณ์

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นางสาวเขาวนิจ สุนนันทน์

ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการวิชาการ ๒

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นายภูมิพิชญ์ ยาสีทธิ

วิทยากร ๗

นายอดิวิชัย แสงสุวรรณ

วิทยากร ๕

นางสาวอัจฉรา ชุมเหล็ก

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๕

นางสาวสุนันท์ เจสละ

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๒

นางสาวอุไร ธรรมเพชร

เจ้าพนักงานธุรการ ๖

นางสาวนภาพร ญาณศิริ

เจ้าหน้าที่ธุรการ ๖

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทาง การแก้ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน (นายจตุติ ไกรฤกษ์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

เหตุผล

เนื่องจากปัจจุบันปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของประชาชนคือ ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน โดยจะเห็นได้จากในสภาวะทางสังคมขณะนี้ประชาชนมีอัตราการว่างงานเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ค่าครองชีพก็เพิ่มสูงตามขึ้นด้วย ประชาชนจึงต้องหันมาพึ่งพาการใช้จ่ายแบบผ่อนชำระ หากปล่อยปัญหานี้ไว้โดยไม่มีการแก้ไขโดยเร่งด่วน จะทำให้ปัญหาหนี้สินทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ขาดวินัยในการออมและการบริโภค ส่งผลให้แต่ละครัวเรือนต้องรับภาระหนี้สินมากขึ้น จะเห็นได้จากสถิติหนี้สินครัวเรือนในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งมีจำนวนหนี้ประมาณ ๖๘,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน และในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มีจำนวนหนี้สินประมาณ ๑๓๐,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน หรือแม้กระทั่งหนี้สินของข้าราชการที่เพิ่มทวีขึ้นเรื่อยๆ อาทิเช่น หนี้สินของข้าราชการครูซึ่งมีอัตราเฉลี่ย ๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อคน ประกอบกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีการเติบโต อยู่แต่ในกลุ่มของผู้ผลิตสินค้าส่งออก ทำให้ประชาชนที่อยู่ในระดับรากหญ้าและระดับชนชั้นกลางไม่ได้รับประโยชน์จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด

ทั้งนี้ หากปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น อันถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นปัญหาเรื้อรังแล้ว อาจส่งผลให้เกิดปัญหาค้างอื่น ๆ ตามมามากมาย รวมทั้งยังทำให้การพัฒนาของประเทศเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกันอีกด้วย

ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องหาทางช่วยเหลือ เพราะมีผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ของประชาชน หากไม่รีบดำเนินการหาแนวทางแก้ไข ดังนั้นจึงขอเสนอญัตติด่วนดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาหาแนวทางแก้ไขและส่งผลการพิจารณาให้รัฐบาล รับไปดำเนินการต่อไป

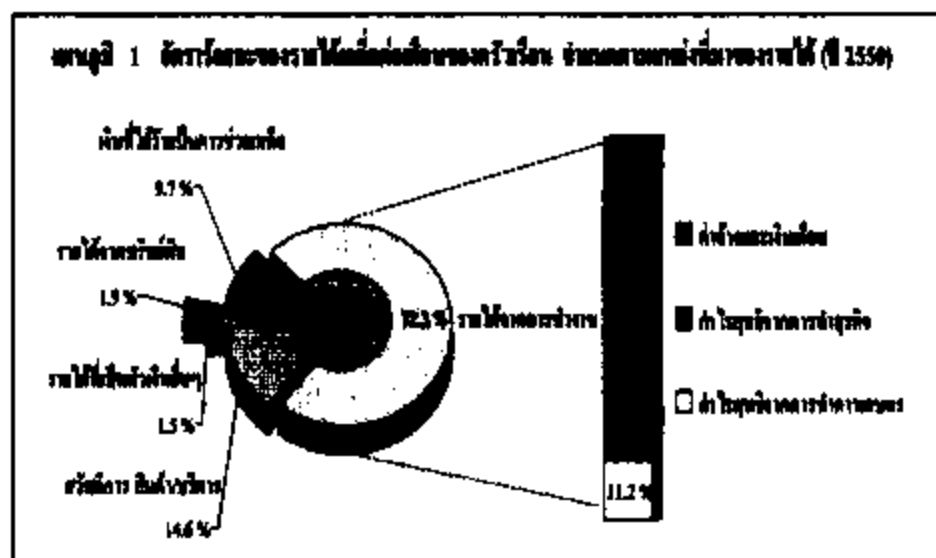
LIART

การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2550

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2550 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน และทรัพย์สินของครัวเรือน ตลอดจนลักษณะที่อยู่อาศัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกเดือน (มกราคม - ธันวาคม 2550) จากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาล และเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลในระดับหนึ่งก่อนที่รายงานฉบับสมบูรณ์จะแล้วเสร็จ สำนักงานสถิติแห่งชาติจึงได้จัดทำสรุปผลการสำรวจเบื้องต้นโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจ 6 เดือนแรก (มกราคม - มิถุนายน 2550) จำนวนครัวเรือนตัวอย่างประมาณ 26,000 ครัวเรือน ซึ่งสรุปผลการสำรวจที่สำคัญ ได้ดังนี้

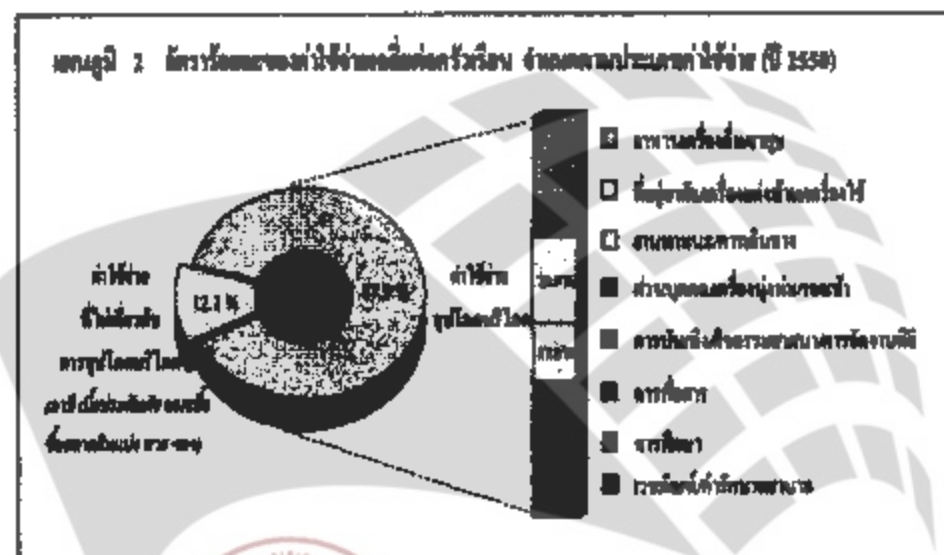
รายได้ครัวเรือน

ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2550 ครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 18,823 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการทำงาน (ร้อยละ 72.3) ซึ่งได้แก่ ค่าจ้างเงินเดือน (ร้อยละ 39.4) จากการทำธุรกิจ (ร้อยละ 21.7) และจากการทำการเกษตร (ร้อยละ 11.2) และมีรายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการทำงาน เช่น เงินที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน/รัฐ (ร้อยละ 9.7) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ดอกเบี้ย (ร้อยละ 1.9) นอกจากนี้ยังมีรายได้ในรูปแบบสวัสดิการ/สินกันและบริการต่างๆ (ร้อยละ 14.6)

รายจ่ายของครัวเรือน

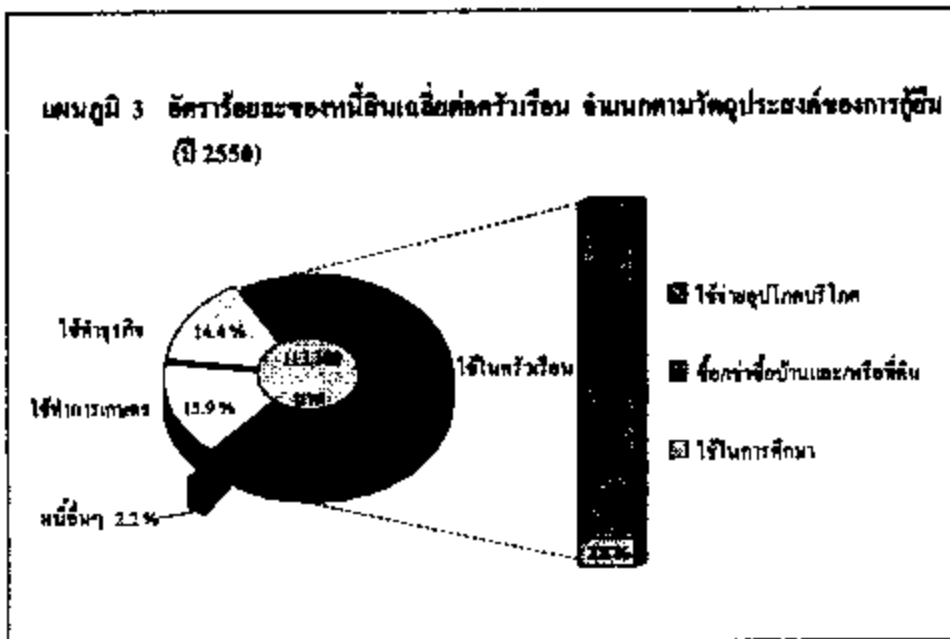
ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2550 ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 14,424 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ร้อยละ 32.6 เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม (ซึ่งในจำนวนนี้มีค่าเครื่องดื่มที่เป็นแอลกอฮอล์ร้อยละ 1.4) รองลงมาเป็นค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้าน (ร้อยละ 20.9) ใช้เกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะ (ร้อยละ 10.8 และ 6.8 ตามลำดับ) ใช้ส่วนบุคคล/เครื่องนุ่งห่ม/รองเท้า (ร้อยละ 6.0) ใช้ในการบันเทิง/ กิจกรรมสันทนาการ / การจัดงานพิธีร้อยละ 3.5 ในการสื่อสารร้อยละ 3.4 และค่าใช้จ่ายในการศึกษามีเพียงร้อยละ 2.0 สำหรับค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น ค่าภาษี ของขวัญ ฌีบประกันภัยซื้อสลากกินแบ่ง/ หวย ดอกเบี้ยมีร้อยละ 12.1

1/ ไม่รวมค่าใช้จ่ายประเภทสะสมทุน
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หนี้สินของครัวเรือน

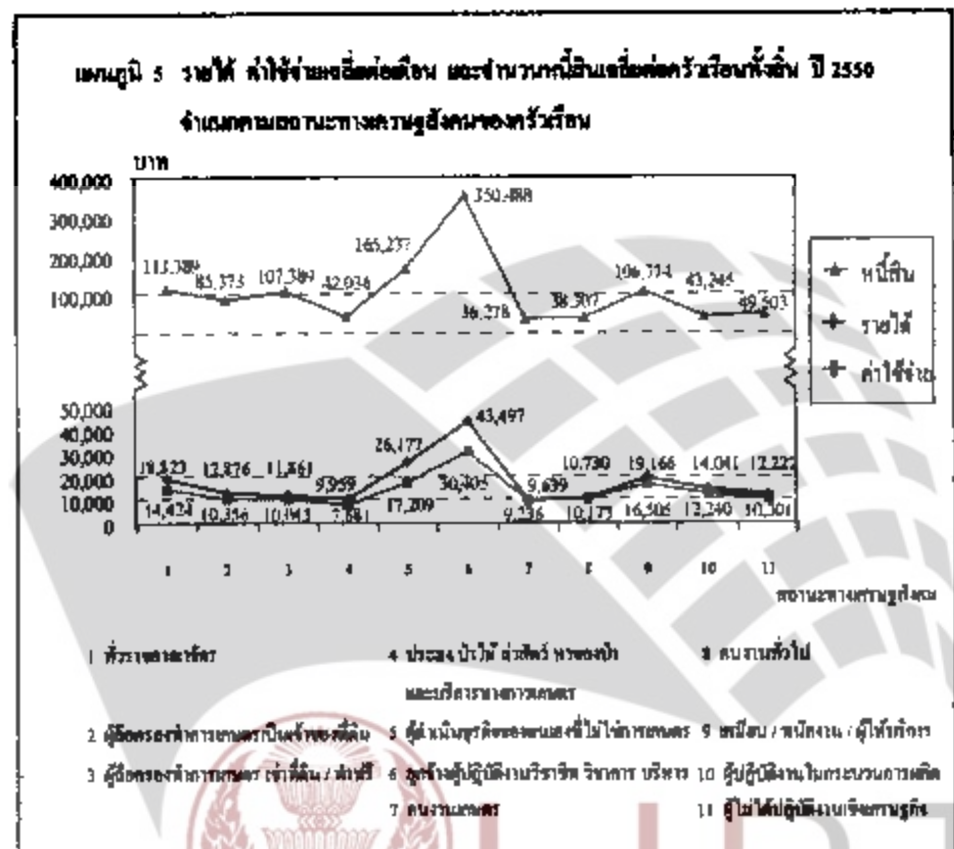
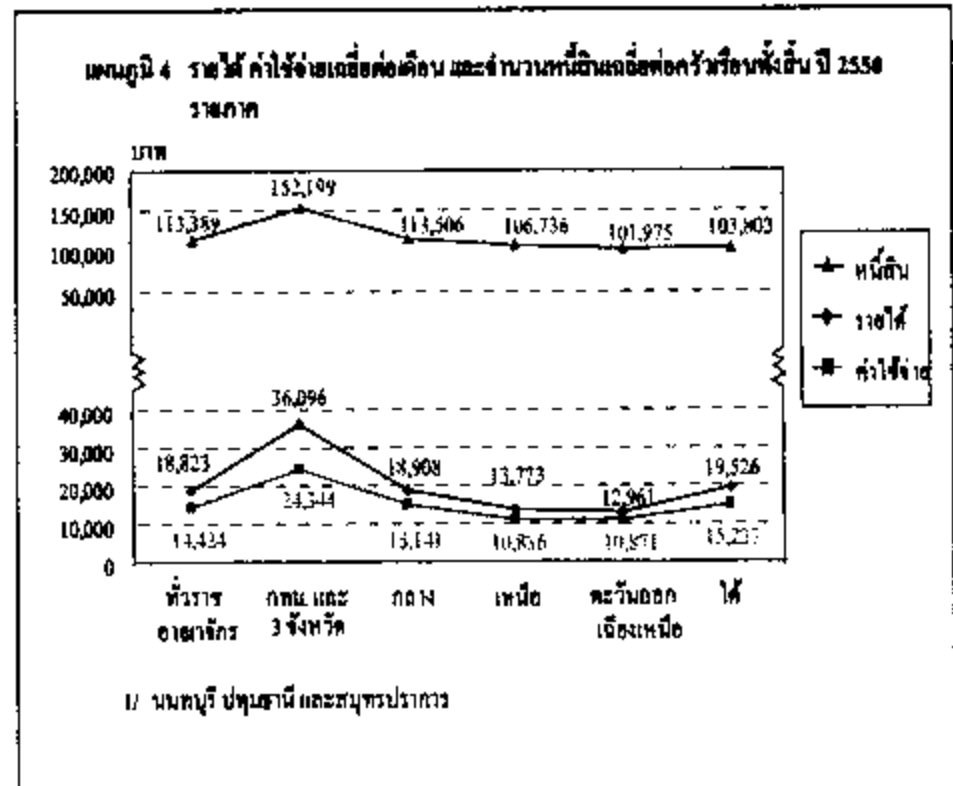
ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2550 ครัวเรือนทั่วประเทศเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 62.3) มีหนี้สิน คิดเป็นหนี้สินเฉลี่ย 113,389 บาทต่อครัวเรือนทั้งสิ้น โดยส่วนใหญ่เป็นการก่อหนี้เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และใช้ในการซื้อบ้าน/ที่ดิน ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 32.7 และ 32.0 ตามลำดับ รองลงมาใช้ทำการเกษตรร้อยละ 15.9 และใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรร้อยละ 14.4 สำหรับหนี้เพื่อใช้ในการศึกษามีเพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น

การเปรียบเทียบรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน ปี 2550

เมื่อพิจารณารายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือนเป็นรายภาค พบว่า กรุงเทพฯ ๓ และ 3 จังหวัด คือ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ มีรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่าภาคอื่นมาก คือ 36,096 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายและจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุดเช่นเดียวกัน คือ 24,344 และ 152,199 บาท ตามลำดับ และมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายต่อรายได้ร้อยละ 67.4 และพบว่าครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีรายได้ ค่าใช้จ่ายและหนี้สินต่ำสุด แต่มีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายต่อรายได้สูงถึงร้อยละ 83.9 ซึ่งจะมีผลทำให้มีสัดส่วนของรายได้ที่เหลือสำหรับการเก็บออมและชำระหนี้ น้อยมากเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ (ภาคใต้ / เหนือ / กลาง อยู่ระหว่างร้อยละ 78-80)

และเมื่อพิจารณาตามอาชีพ พบว่า ครัวเรือนลูกจ้างที่ปฏิบัติงานวิชาชีพ/นักวิชาการ/นักบริหาร มีรายได้เฉลี่ยสูงสุดถึง 43,497 บาท รองลงมา ได้แก่ ครัวเรือนของผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่เกษตร เสมียน/พนักงาน/ผู้ให้บริการ และผู้ปฏิบัติงานในขบวนการผลิต (26,177 19,166 และ 14,041 บาท ตามลำดับ) และรายได้ต่ำสุด คือครัวเรือนคนงานเกษตร 9,639 บาท และพบว่าครัวเรือนอาชีพใด มีรายได้สูง ส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายและจำนวนเงินที่เป็นหนี้สูงเช่นเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน ปี 2549 - 2550

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือนทั่วประเทศ พบว่ารายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากปี 2549 โดยรายได้มีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่ารายจ่าย คือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.8 และ 0.8 ต่อปี ตามลำดับ ทำให้สัดส่วนของค่าใช้จ่าย/รายได้ลดลงจากร้อยละ 80.5 ในปี 2549 เป็น 76.6 ในปี 2550 ส่วนภาวะการเป็นหนี้ของครัวเรือนมีแนวโน้มดีขึ้น คือจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ลดลงจากร้อยละ 64.4 ในปี 2549 เป็น 62.3 ในปี 2550 และจำนวนเงินที่เป็นหนี้ก็ลดลงเช่นเดียวกัน คือ ลดลงจาก 116,585 เป็น 113,389 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งทำให้จำนวนหนี้สินต่อรายได้ลดลงจาก 6.6 เท่า ในปี 2549 เป็น 6.0 เท่า ในปี 2550

ตาราง 1 การเปลี่ยนแปลงรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สิน (ปี 2549 และ 2550)

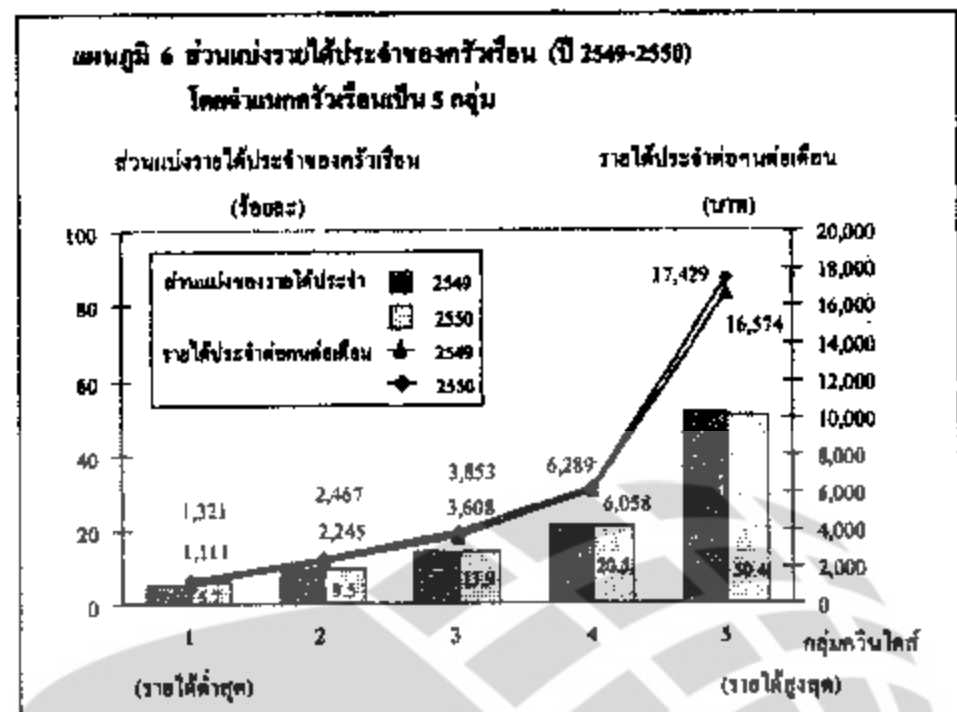
รายการ	2549	2550	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง
			2550/49
รายได้ (บาท)	17,787	18,823	5.8
ค่าใช้จ่าย (บาท)	14,311	14,424	0.8
ค่าใช้จ่ายต่อรายได้ (ร้อยละ)	80.5	76.6	-4.8
หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น (บาท)	116,585	113,389	-2.7
ครัวเรือนที่เป็นหนี้ (ร้อยละ)	64.4	62.3	-3.3
หนี้สินต่อรายได้ (เท่า)	6.6	6.0	-9.1

เปรียบเทียบการกระจายรายได้ของครัวเรือนปี 2549 - 2550

ในการวิเคราะห์การกระจายรายได้ โดยได้จัดแบ่งครัวเรือนทั่วประเทศเป็น 5 กลุ่มเท่าๆกัน และนำมาเรียงลำดับตามรายได้ประจำต่อคนต่อเดือนจากน้อยไปมาก (กลุ่มที่ 1 มีรายได้ต่ำสุด และกลุ่มที่ 5 มีรายได้สูงสุด) พบว่า กลุ่มที่มีรายได้สูงสุด มีส่วนแบ่งของรายได้ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.4) ขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด มีส่วนแบ่งของ

รายได้เพียงร้อยละ 5.7 แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ความเหลื่อมล้ำของรายได้มีแนวโน้มลดลง กล่าวคือ ครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดมีส่วนแบ่งของรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.1 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 5.7 ในปี 2550 ขณะที่กลุ่มที่มีรายได้สูงสุดกลับมีส่วนแบ่งของรายได้ลดลงจากร้อยละ 50.9 เป็นร้อยละ 50.4 และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านการกระจายรายได้ของครัวเรือนทั่วประเทศ มีค่าลดลงเช่นกัน คือจาก 0.439 ในปี 2549 เป็น 0.427 ในปี 2550

สำหรับรายได้ประจำต่อคนต่อเดือนโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 5,245 ในปี 2549 เป็น 5,569 บาท ในปี 2550 โดยเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มคือ ครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด มีรายได้เพิ่มขึ้นจาก 1,111 เป็น 1,321 บาท และครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด มีรายได้เพิ่มขึ้นจาก 16,574 เป็น 17,429 บาท หรือคิดเป็น 13.2 เท่าของครัวเรือนกลุ่มแรก ซึ่งทำให้ช่องว่างของรายได้ระหว่างคนจน(กลุ่มที่ 1) และคนรวย (กลุ่มที่ 5) ลดลงจากปี 2549 (ปี 2549 รายได้กลุ่มที่ 5 มากกว่ากลุ่มที่ 1 14.9 เท่า)

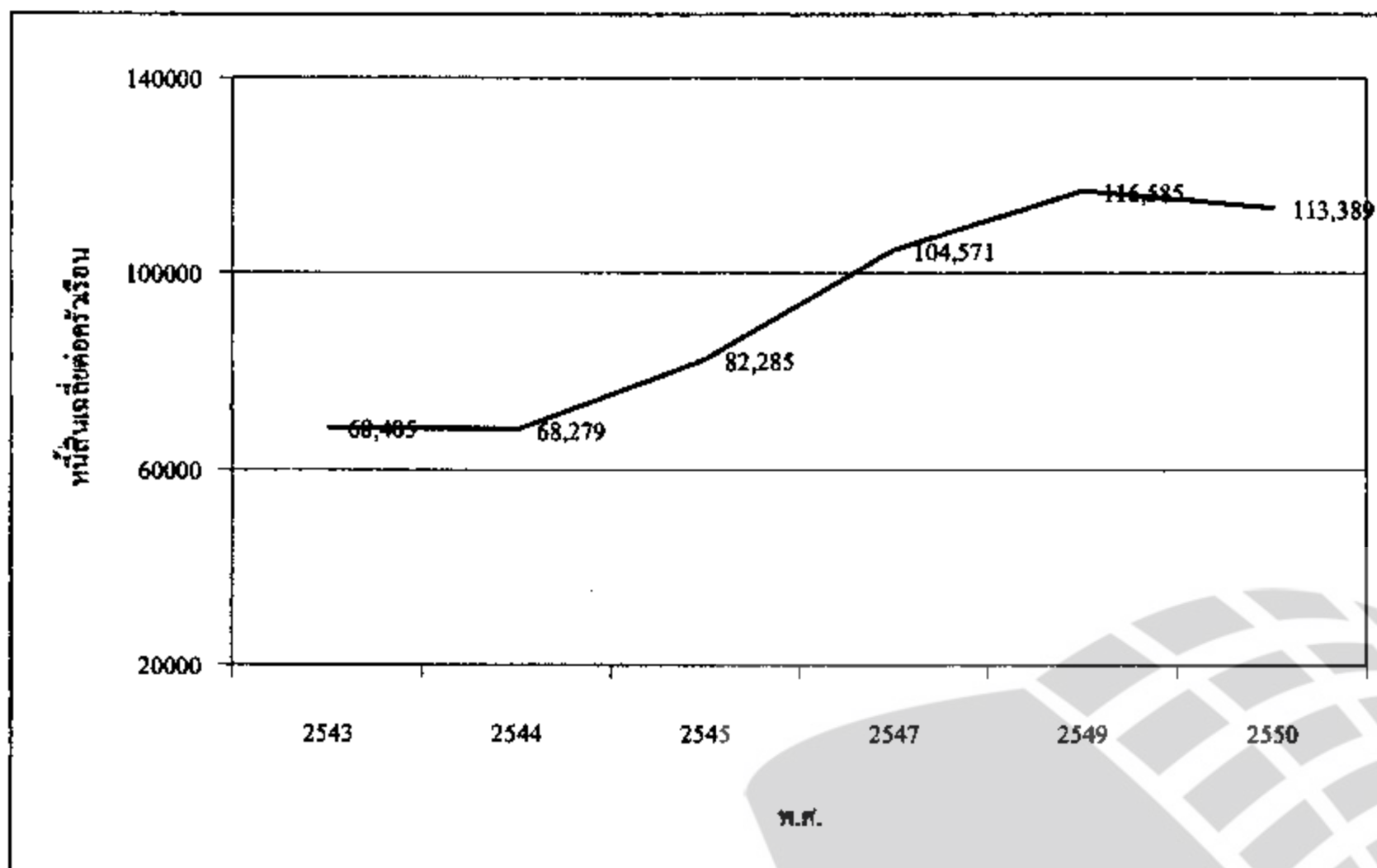
	2549	2550
สัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient)	0.439	0.427
รายได้ประจำต่อคนต่อเดือน	5,245	5,569

ตารางแสดง หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี พ.ศ.2543-2550

ปี	หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน Average Debt Per Household	
	บาท/ปี Baht/Year	เปลี่ยนแปลง Change %
2543	68,405	-4.6
2544	68,279	-0.2
2545	82,285	20.8
2547	104,571	12.6
2549	116,585	5.6
2550*	113,389	-2.7

*ผลสำรวจ 6 เดือนแรกของปี 2550

แผนภูมิแสดง หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปีพ.ศ.2543-2550

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เว็บไซต์ <http://portal.nso.go.th/otherWS-world-context-root/index.jsp>

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร
ภาวะหนี้ครัวเรือนไทย
ความเสี่ยงและนัยเชิงนโยบาย

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา หนี้เฉลี่ยของครัวเรือนไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยสัดส่วนหนี้ต่อรายได้เพิ่มขึ้นเท่าตัวนับจากช่วงก่อนวิกฤตเป็นต้นมา ซึ่งปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกันนี้ก็เป็นที่เกิดขึ้นในหลายประเทศเช่นเดียวกัน สำหรับประเทศไทยนั้น การเพิ่มขึ้นของหนี้ได้กระจายตัวไปในทุกกลุ่มรายได้และกลุ่มอายุของครัวเรือนที่อยู่ในทุกภาคของประเทศ การเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนสู่ระดับซึ่งไม่เคยมีมาก่อนนี้จึงเป็นประเด็นเศรษฐกิจที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

โดยหลักการแล้ว การเพิ่มขึ้นของหนี้ภาคครัวเรือนไม่จำเป็นจะต้องเป็นปัญหาเสมอไปเพราะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานะในบางช่วงของครัวเรือนที่ปรารถนาจะใช้สินเชื่อเพื่อรักษาระดับการใช้จ่ายไม่ให้เห็นผวนจนเกินไป และหากวิเคราะห์จากเครื่องชี้ฐานะทางการเงินของครัวเรือนไทยในระดับมหภาค (Macro-prudential Indicators) ปัจจุบันยังไม่มีสัญญาณที่บ่งชี้ว่าภาคครัวเรือนไทยมีหนี้สูงเกินไป หรือว่าคุณภาพของสินเชื่อของภาคครัวเรือนมีแนวโน้มเลวลง เพราะแม้ระดับหนี้ครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นมาก แต่หากเทียบเป็นสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) หรือต่อรายได้สุทธิของครัวเรือนแล้ว ยังอยู่ในระดับไม่สูงนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคหรือกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้ แม้ว่าสัดส่วนหนี้เสียของสินเชื่อส่วนบุคคลจะยังอยู่ในระดับสูง ก็เป็นผลพวงจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ และสัดส่วนดังกล่าวก็โน้มลดลงเป็นลำดับ

อย่างไรก็ดี ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็คือ ครัวเรือนควรตระหนักว่าการเพิ่มขึ้นของระดับหนี้ต่อรายได้จะทำให้ครัวเรือนมีความอ่อนไหว (sensitive) มากขึ้นต่อปัจจัยเสี่ยงต่างๆ อาทิ การลดลงของรายได้ การว่างงาน และการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ดังนั้น การเพิ่มขึ้นของหนี้ภาคครัวเรือนจึงมีความสำคัญและมีนัยอย่างกว้างขวางใน 5 ประเด็น ได้แก่ ฐานะทางการเงินของครัวเรือน เสถียรภาพของระบบสถาบันการเงิน เศรษฐกิจมหภาค สังคม และการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมของผู้วางนโยบาย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเพื่อตอบคำถามที่สำคัญ 5 ข้อ ได้แก่ (1) หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นด้วยสาเหตุใด (2) ความเสี่ยงที่ตามมาจากการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนคืออะไร และใครเป็นผู้ที่ตกอยู่ในกลุ่มเสี่ยงนั้น (3) อะไรคือนัยที่มีต่อเสถียรภาพของระบบการเงิน (4) นัยที่มีต่อการอุปโภคบริโภคและการออมโดยรวมเป็นอย่างไร และ (5) ผู้วางนโยบายควรดำเนินการอย่างไรเพื่อให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสามารถเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนในสถานะที่หนี้ครัวเรือนกำลังก่อตัวสูงขึ้น

ในการศึกษาเพื่อตอบคำถามดังกล่าวนี้จำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลหนี้ครัวเรือนลึกลงไปในระดับจุลภาค โดยงานวิจัยนี้ได้อาศัยข้อมูลการสำรวจครัวเรือนล่าสุด 3 โครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการ

สำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ไตรมาส 1 ปี 2547) ประกอบกับข้อมูลจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย (ชปท.) 2 โครงการ คือ โครงการศึกษาความต้องการบริการทางการเงิน (ปี 2546) และโครงการสำรวจทัศนคติครัวเรือนต่อการก่อหนี้และการออม (ปี 2547)

งานวิจัยนี้ค้นพบว่า ในภาพรวมแล้วสถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยยังอยู่ในระดับที่บริหารจัดการได้และไม่น่าจะนำไปสู่ปัญหาในวงกว้าง แต่จะมีครัวเรือนเพียงบางกลุ่มที่มีความเปราะบางเป็นพิเศษต่อปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่อาจกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ได้ สำหรับครัวเรือนที่มีหนี้กลุ่มอื่นๆ ก็อาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้เช่นกัน แต่ก็ยังมีความสามารถที่จะรองรับได้อยู่ โดยเมื่อปัจจัยเสี่ยงเกิดขึ้นทุกครัวเรือนก็ต้องมีการปรับพฤติกรรมค่าใช้จ่ายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในอนาคต นอกจากนี้ การที่ครัวเรือนมีความเปราะบางมากขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนไหวต่อการดำเนินนโยบายการเงินในอนาคตมากขึ้น ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้มีการพัฒนาระดับความรู้ความเข้าใจทางการเงินของผู้บริโภค และการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงิน ที่จะช่วยสร้างความมั่นใจได้ว่าครัวเรือนสามารถที่จะทำการกู้ยืมได้ โดยก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อฐานะทางการเงินของครัวเรือนเอง ต่อระบบสถาบันการเงิน และต่อเศรษฐกิจโดยรวมที่น้อยที่สุด

งานวิจัยนี้ได้แบ่งการศึกษาเป็น 6 ส่วน ดังนี้ (1) บทนำ (2) การนำเสนอกรอบทฤษฎีที่ใช้อธิบายพฤติกรรมการณ์การบริโภคและการกู้ยืมของครัวเรือน ได้แก่ ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life-cycle Model) และทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Theory) ที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับกรณีประเทศไทย เพื่อที่จะทำความเข้าใจในเหตุผลเบื้องหลังของการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือน การศึกษาในส่วนนี้พบว่า อัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป และโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ดีขึ้นล้วนแต่มีส่วนก่อให้เกิดภาวะหนี้ครัวเรือนดังเช่นทฤษฎีได้กล่าวไว้ แม้สิ่งที่ค้นพบจะสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่า การเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนเป็นผลสืบเนื่องจากระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น แต่ความเสี่ยงที่มีต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันนั้นยังเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาในลำดับถัดไป (3) การศึกษาข้อมูลของครัวเรือนทั้งข้อมูลในภาพรวมและระดับจุลภาค โดยวิเคราะห์การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในมิติต่างๆ เช่น แหล่งที่ตั้งของครัวเรือน รายได้ อาชีพ แหล่งเงินทุน และวัตถุประสงค์ในการกู้

นอกจากนี้ (4) การศึกษาความเปราะบางของครัวเรือนในระดับมหภาคและจุลภาค ซึ่งพบว่า เครื่องชี้ฐานะทางการเงินในระดับมหภาคของภาคครัวเรือนในปัจจุบันยังไม่มีสัญญาณบ่งชี้ถึงอันตรายใดๆ ในส่วนนี้ได้หยิบยกปัจจัยเสี่ยงต่อเสถียรภาพฐานะทางการเงินของครัวเรือนในด้านราคา รายได้ และอัตราดอกเบี้ยขึ้นมาวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติโดยใช้แบบจำลองภาวะกดดันทางการเงินของครัวเรือนที่ประมาณขึ้นจากข้อมูลการสำรวจของ ชปท. และเมื่อผนวกผลการศึกษาดังกล่าวเข้ากับข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติแล้ว แบบจำลองชี้ให้เห็นว่า ครัวเรือนโดยรวมมีความยืดหยุ่นพอสมควรในการรองรับปัจจัยเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยและรายได้ที่อาจ

เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีครัวเรือนบางกลุ่มที่แสดงถึงความเปราะบางเป็นพิเศษต่อปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ (5) การวิเคราะห์หนี้ที่มีต่อระบบสถาบันการเงิน และต่อเศรษฐกิจมหภาค ในส่วนนี้ได้ทำการเชื่อมโยงความ มีเสถียรภาพของภาคครัวเรือนเข้ากับระบบสถาบันการเงิน และค้นพบว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นต่อสถาบัน การเงินนั้นมีไม่เท่ากัน นอกจากนี้ การเป็นหนี้ของภาคครัวเรือนยังแสดงนัยต่อเศรษฐกิจมหภาคจาก ความอ่อนไหวในการบริโภคภาคเอกชน และการลดลงของการออมภาคครัวเรือน

สุดท้าย (6) การพิจารณาแนวโน้มของหนี้ภาคครัวเรือนในอนาคต ซึ่งค้นพบว่า หนี้ภาค ครัวเรือนไทยจะยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในอัตราที่ชะลอลง จากข้อสรุปดังกล่าวจึงนำมาซึ่งการ เสนอแนะนโยบายหลัก 3 ด้าน ประการแรก คือ ด้านนโยบายการเงิน การพิจารณาอัตรา ดอกเบี้ยนโยบายควรคำนึงถึงความเสี่ยงที่ภาวะอัตราดอกเบี้ยต่ำต่อเนื่องเป็นเวลานานจะนำไปสู่ปัญหา การสะสมหนี้เกินควรของภาคครัวเรือน ในขณะที่เดียวกัน ธนาคารกลางจำเป็นต้องตระหนักถึงประสิทธิภาพ ของนโยบายการเงินที่มากขึ้นเมื่อระดับหนี้ภาคครัวเรือนสูงขึ้น เนื่องจากการบริโภคและความสามารถในการ ชำระหนี้ของภาคครัวเรือนจะมีความอ่อนไหวมากขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ประการต่อมา คือ ด้านนโยบายกำกับดูแลสถาบันการเงิน ควรเพิ่มประสิทธิภาพของกรอบการกำกับ ดูแลสถาบันการเงิน โดยให้มีการตรวจสอบแบบบูรณาการเพื่อให้สถาบันการเงินที่ดำเนินธุรกิจให้บริการ สินเชื่อส่วนบุคคลอยู่ภายใต้มาตรฐานการตรวจสอบและกำกับที่รอบคอบและรัดกุมเท่าเทียมกัน และ ประการสุดท้าย ด้านนโยบายพื้นฐาน ภายใต้สภาวะการณ์ที่สินเชื่อผู้บริโภคมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันเพื่อยกระดับตลาดสินเชื่อผู้บริโภคให้มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพ ยิ่งขึ้น โดยมาตรการที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการจัดเก็บและร่วมกันใช้ฐานข้อมูล ประวัตินักค้าระหว่างสถาบันการเงินต่างๆ อย่างแพร่หลาย การพัฒนาระดับความรู้ความเข้าใจทาง การเงินของผู้บริโภค การเพิ่มประสิทธิภาพของโครงสร้างทางกฎหมายเพื่อรองรับการปรับโครงสร้าง หนี้ส่วนบุคคลที่อาจเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของหนี้ภาคครัวเรือน และการสร้างฐานข้อมูลฐานะทาง การเงินของภาคครัวเรือนในระดับประเทศ

ทั้งนี้ แม้ว่าความเสี่ยงของภาวะหนี้ครัวเรือนในปัจจุบันยังอยู่ในระดับที่สามารถจัดการได้ แต่ ในระยะต่อไปที่ระดับหนี้จะก่อตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้น ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาต่อเสถียรภาพ เศรษฐกิจขึ้นได้ ผู้วางนโยบายจึงต้องเตรียมพร้อมที่จะติดตามอย่างใกล้ชิดถึงความเสี่ยงสำคัญต่อ เศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของหนี้ในภาคครัวเรือน นอกจากนี้ ภาคประชาชน จำเป็นต้องเรียนรู้การบริหารจัดการฐานะทางการเงินอย่างเหมาะสมในสภาวะที่มีการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อ ได้มากขึ้น

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

http://www.bot.or.th/BOHomepage/DataBank/Econcond/seminar/yearly/index_th_i.asphttp

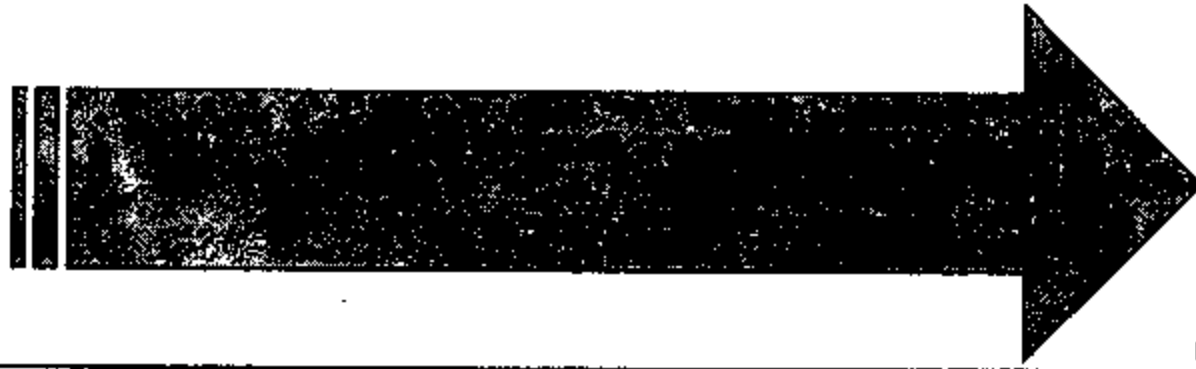

LIERT

ผลสำรวจสภาพหนี้ครัวเรือนไทย*

สถานภาพหนี้ครัวเรือน

วันที่ 23 สิงหาคม 2550

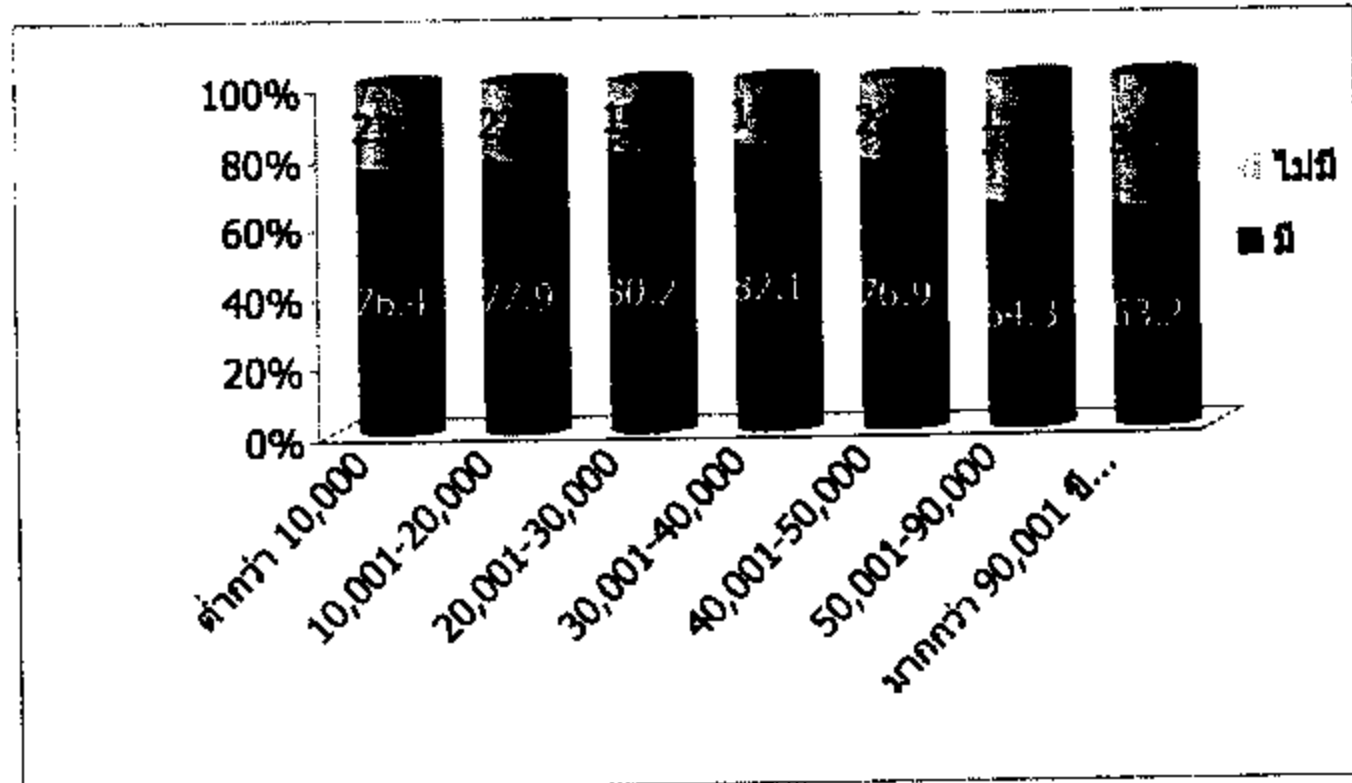

ภาระหนี้ของครัวเรือน

ภาระหนี้	ร้อยละ
มี	78.2
ไม่มี	21.8

ภาระหนี้ของครัวเรือน แยกตามระดับรายได้

3

ภาพรวมของแหล่งเงินกู้

แหล่งเงินกู้	ร้อยละ
กองทุนหมู่บ้าน	19.4
ธนาคารประชาชน	17.6
ธนาคารพาณิชย์	17.0
ธนาคารของรัฐ	16.5
สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร	14.2
ญาติ/พี่น้อง	7.9
เพื่อน/คนรู้จัก	5.0
บัตรเครดิต	1.9
นายทุน	0.4
โรงรับจำนำ	0.1

4

แหล่งเงินกู้จำแนกตามระดับรายได้

	ต่ำกว่า 10,000	10,001- 20,000	20,001- 30,000	30,001- 40,000	40,001- 50,000	50,001- 90,000	มากกว่า 90,001
ธนาคารพาณิชย์	2.9	1.4	6.3	14.8	23.5	20.0	23.5
ธนาคารของรัฐ	5.7	5.4	15.0	20.5	21.8	26.5	41.2
สถาบันการเงิน ที่ไม่ใช่ธนาคาร	4.3	13.6	25.3	14.2	3.4	1.7	0.0
กองทุนหมู่บ้าน	34.3	35.3	22.5	21.4	23.5	15.2	0.0
ธนาคารประชาชน	17.9	19.3	12.1	21.1	22.7	29.6	29.4
ญาติ/พี่น้อง	14.3	13.2	9.2	3.6	2.5	5.7	5.9
นายทุน	9.3	0.3	0.2	0.3	0.0	0.0	0.0
เพื่อนคนรู้จัก	11.4	10.2	5.8	2.1	1.7	0.9	0.0
บัตรเครดิต	0.0	1.4	3.5	2.1	0.8	0.4	0.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0 ⁵

ภาระหนี้ของครัวเรือน

หนี้สิน	จำนวนหนี้สินเฉลี่ย ต่อครัวเรือน	ผ่อนชำระต่อเดือน (บาท)
รวม	132,262.65 บาท	6,387.50
ในระบบ	67.8%	6,021.40
นอกระบบ	32.2%	2,446.60

หนังสือระดับรายได้							
รายได้	ต่ำกว่า 10,000	10,001-20,000	20,001-30,000	30,001-40,000	40,001-50,000	50,001-90,000	มากกว่า 90,001 ขึ้นไป
ต่ำกว่า 10,000	12.4	8.6	9.5	6.5	7.5	5.0	2.0
10,001-20,000	25.6	14.2	19.7	12.1	10.4	4.5	4.1
20,001-30,000	18.0	18.5	20.3	19.6	10.7	9.5	12.8
30,001-40,000	15.1	18.6	15.1	18.4	14.2	12.5	17.3
40,001-50,000	13.4	15.2	16.5	20.1	17.1	28.1	24.5
50,001-90,000	9.7	13.8	10.3	14.3	28.4	24.8	19.2
มากกว่า 90,001 ขึ้นไป	5.8	11.1	8.6	9.0	11.7	15.6	20.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
หนังสือ	112,547.80	124,636.60	123,857.40	151,467.80	155,123.60	195,262.70	239,166.67 7

การผ่อนชำระ แยกตามระดับรายได้							
รายได้	ต่ำกว่า 10,000	10,001-20,000	20,001-30,000	30,001-40,000	40,001-50,000	50,001-90,000	มากกว่า 90,001 ขึ้นไป
ต่ำกว่า 10,000	82.1	89.2	75.9	40.2	39.4	29.4	70.4
10,001-20,000	9.8	9.5	14.6	56.1	45.1	32.8	28.8
20,001-30,000	4.9	0.98	4.6	3.7	10.9	18.9	0.8
30,001-40,000	3.2	0.32	4.9	0.0	3.2	10.1	0.0
40,001-50,000	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4	5.3	0.0
50,001-90,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.5	0.0
รวม	100	100	100	100	100	100	100
ผ่อนเฉลี่ย	5,305.45	4,740.89	5,147.34	8,691.44	9,775.05	10,896.14	4,705.45

ภาระหนี้ในปัจจุบันเทียบกับอดีต
และอนาคต(1ปีข้างหน้า)

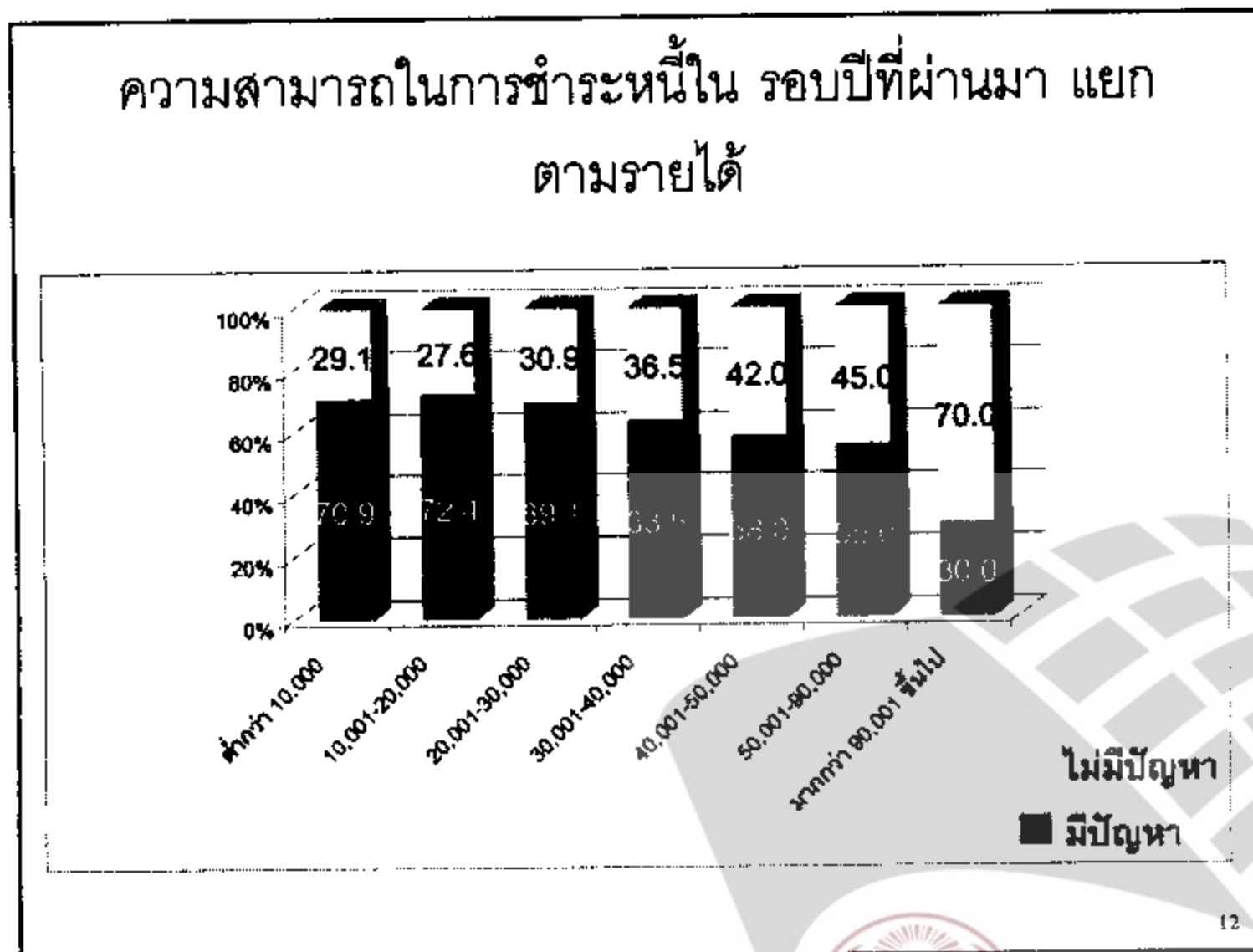
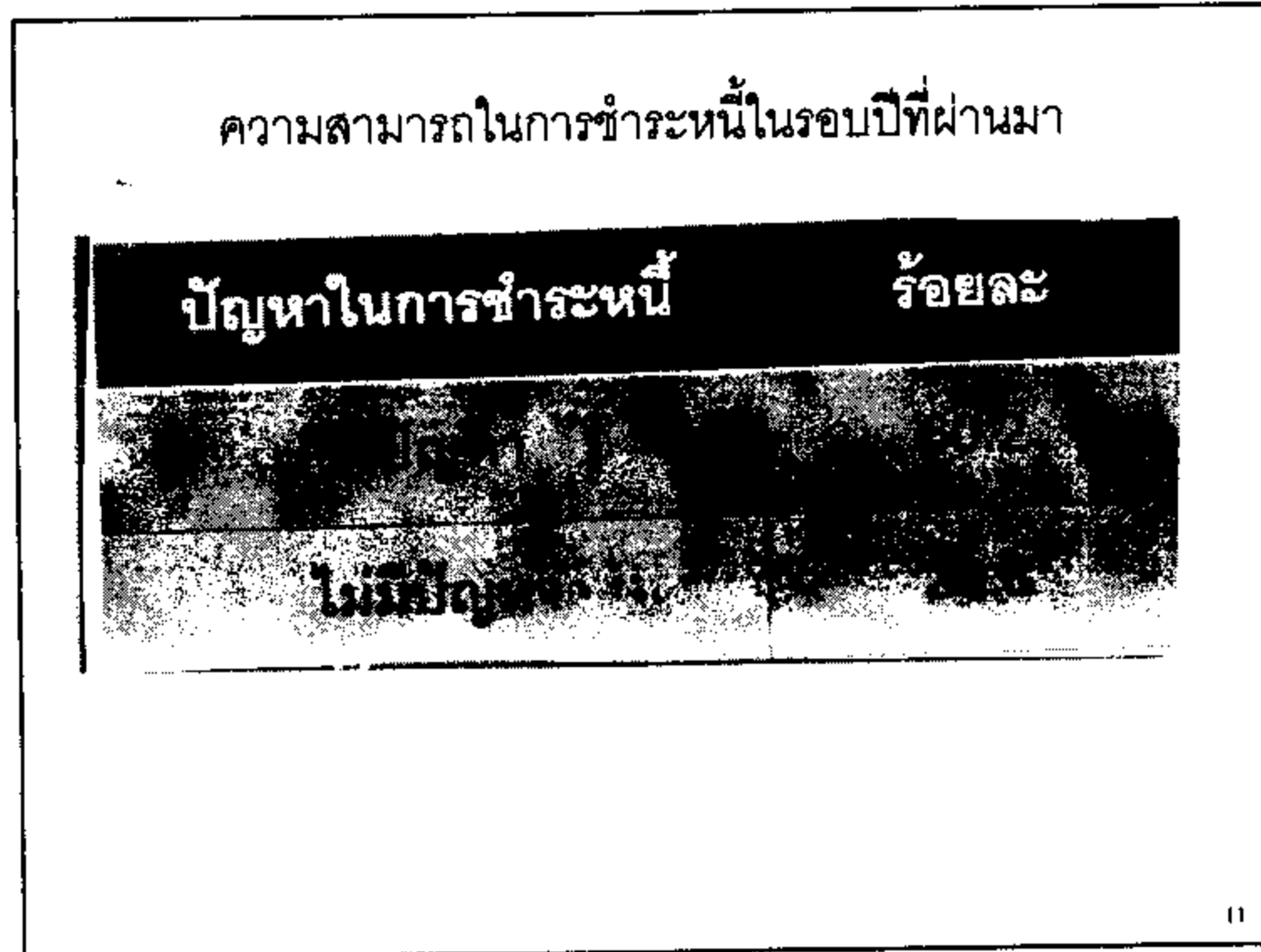
หนี้	ปัจจุบันเทียบกับอดีต			อีก 1 ปี ข้างหน้า			
	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	ไม่มีหนี้เลย
ในระบบ	16.2	33.2	50.6	61.8	16.1	21.3	0.8
นอกระบบ	45.5	19.7	34.8	70.6	12.3	16.4	0.7

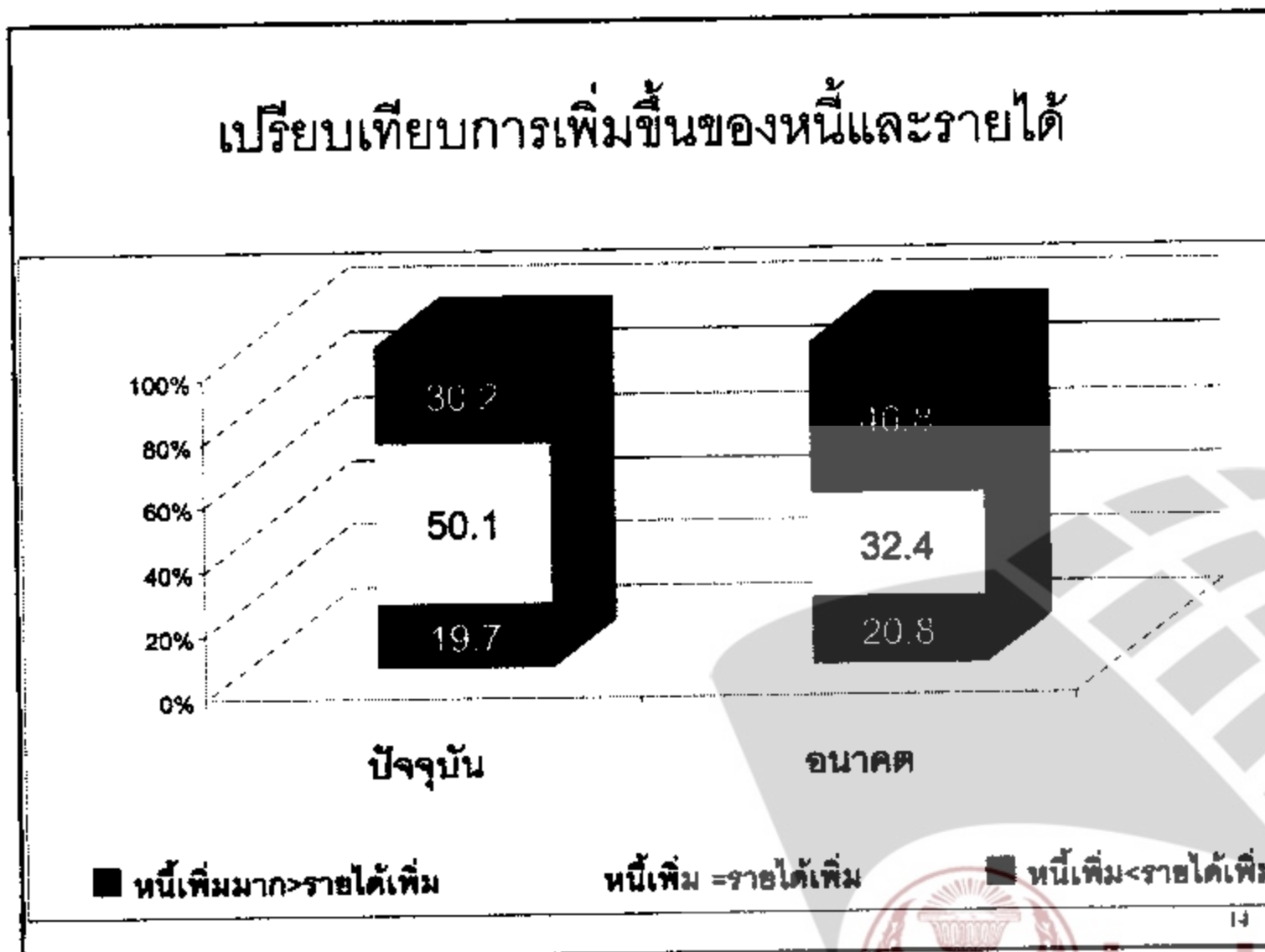
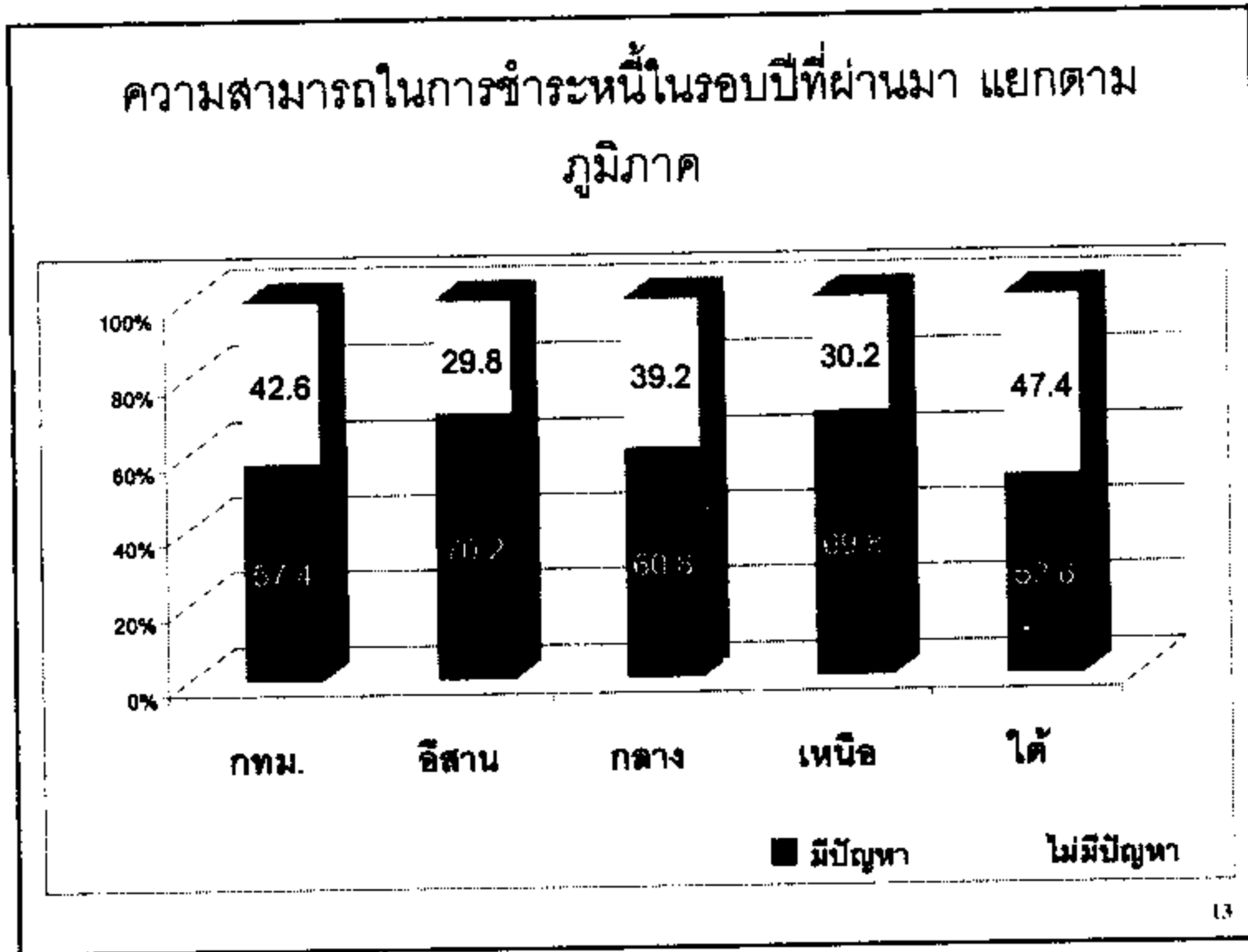
9

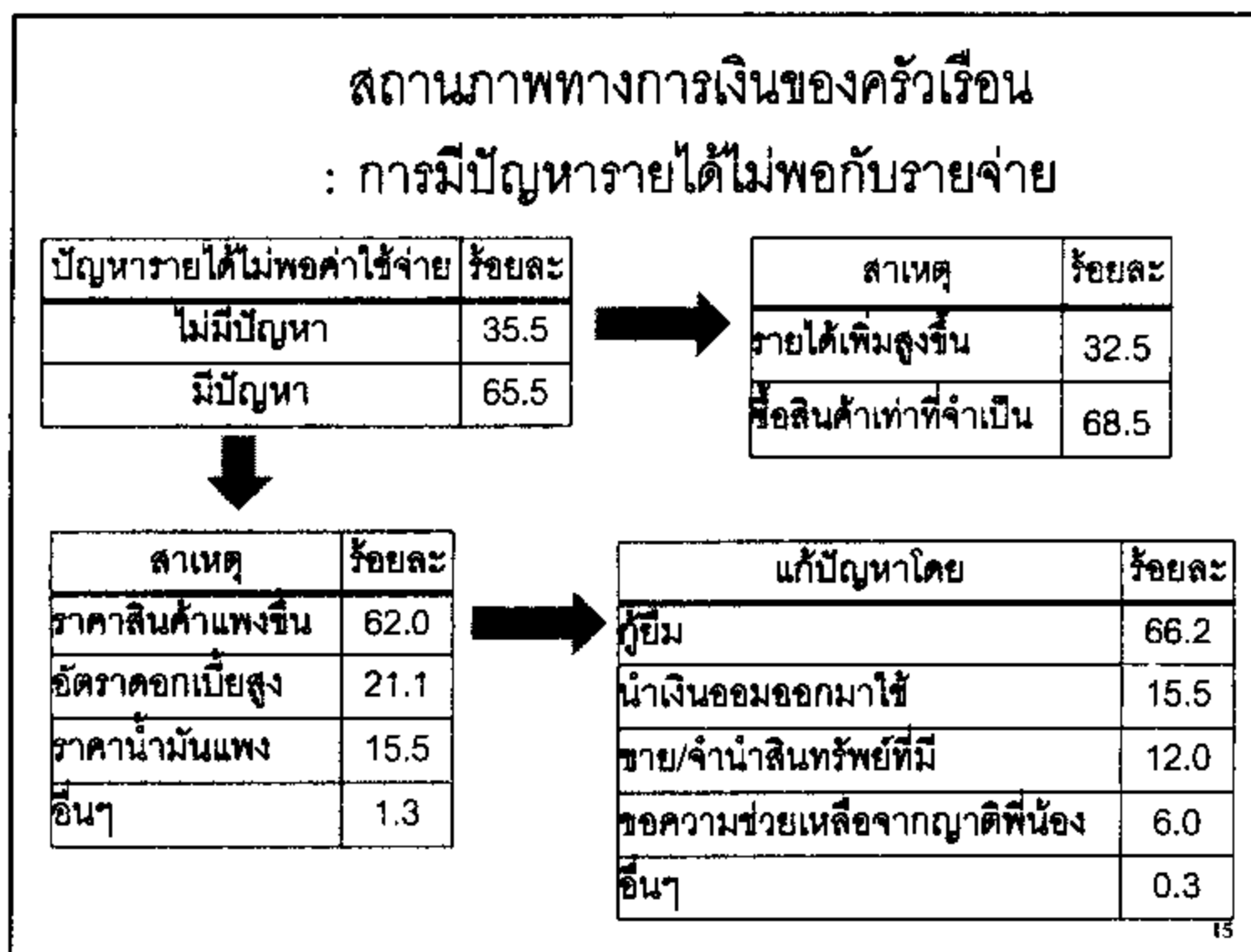
วัตถุประสงค์ในการกู้

วัตถุประสงค์	ร้อยละ
ใช้จ่ายประจำวัน	53.7
ยานพาหนะ	20.4
ลงทุน	12.0
ค่ารักษาพยาบาล	7.3
ที่อยู่อาศัย	6.4
อื่นๆ	0.2

10

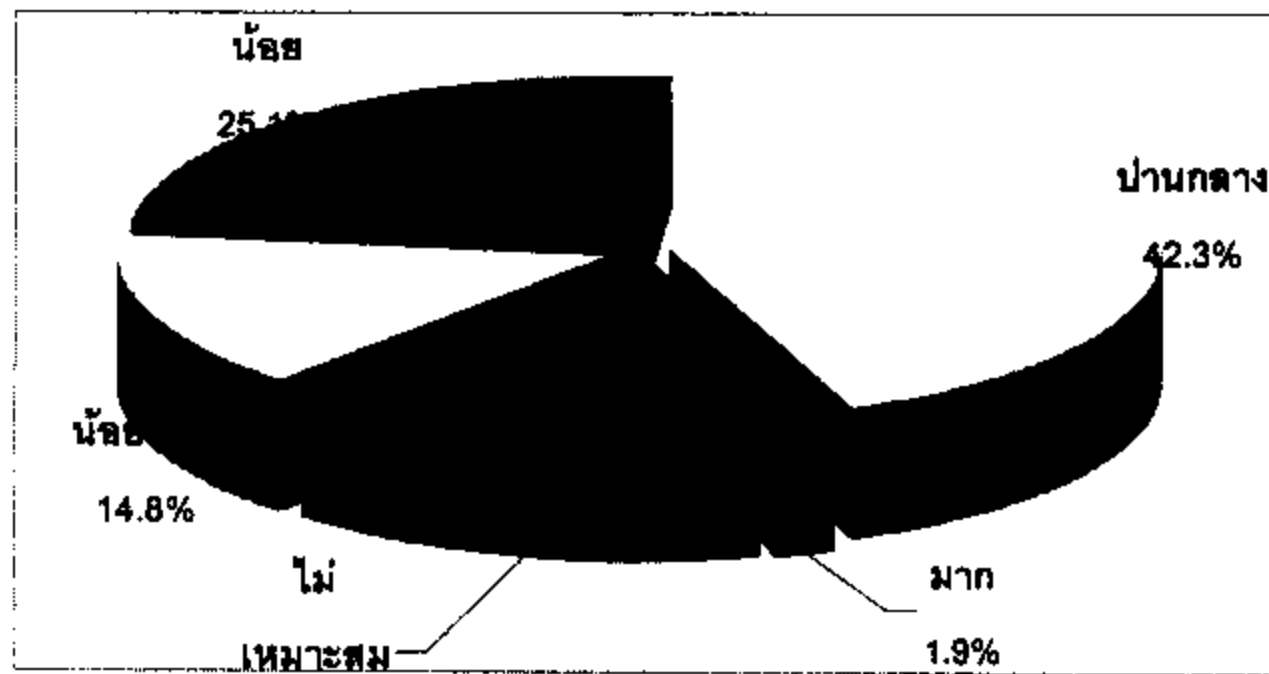

ทัศนคติเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อการบริโภคก่อน แล้วผ่อนชำระในอนาคต

ทัศนคติต่อการกู้ยืมเงิน	ร้อยละ
กู้ยืมได้ ถ้ามีความมั่นใจว่าสามารถผ่อนชำระไหว แต่เฉพาะเพื่อเหตุฉุกเฉิน	30.6
กู้ยืมได้ ถ้ามีความมั่นใจว่าสามารถผ่อนชำระไหว	22.7
ไม่สมควรกู้ เพราะเสียดอกเบี้ย	20.3
เป็นเรื่องปกติ สามารถกู้ได้ทราบเท่าที่มีผู้ให้กู้ยินดีให้กู้	14.5
ไม่สมควร เพราะควรเก็บเงินออมให้ได้มากพอก่อนที่จะใช้จ่าย	11.9

16

สถานการณ์ปัจจุบันมีความเหมาะสมที่จะกู้ยืมเงินหรือไม่

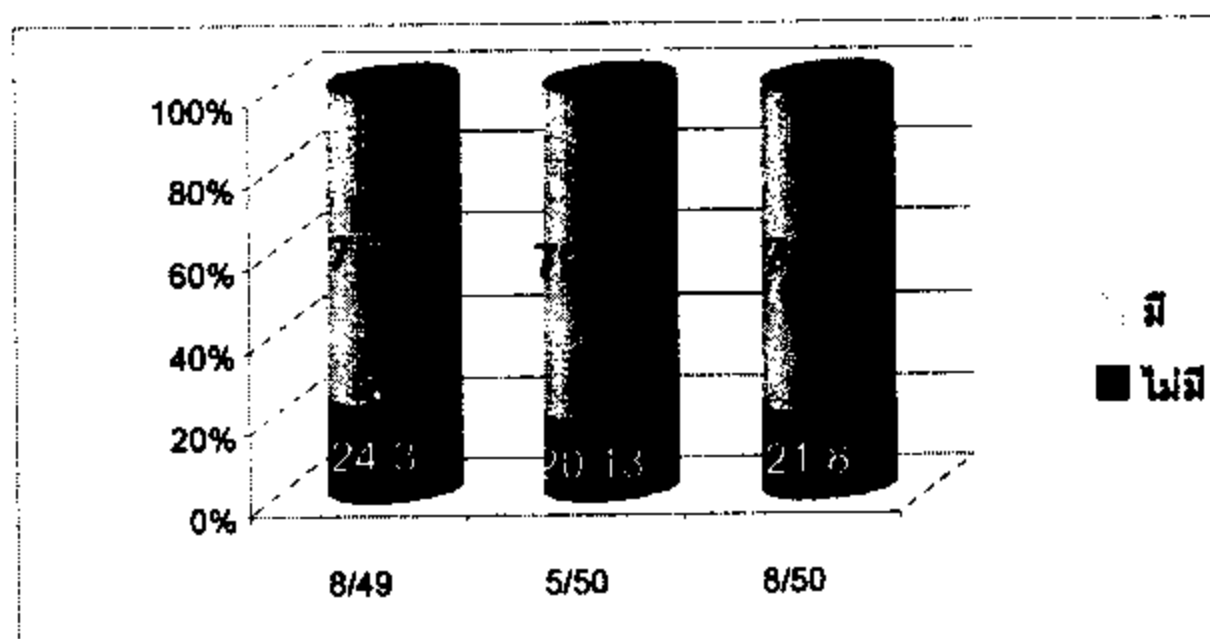
17

ความกังวลเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจและภาวะหนี้สิน

ความกังวล	ปัจจุบัน			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่น่าเป็นห่วง
เศรษฐกิจของครัวเรือน	24.4	37.7	37.9	0.0
เศรษฐกิจของประเทศไทย	81.9	11.0	7.2	0.0
หนี้ของครัวเรือน	35.6	35.6	28.8	0.0
หนี้สาธารณะของประเทศไทย	69.4	18.4	12.1	0.1
ความกังวล	อนาคต			
เศรษฐกิจของครัวเรือน	8.7	7.4	80.6	3.3
เศรษฐกิจของประเทศไทย	56.4	5.1	37.0	1.5
หนี้ของครัวเรือน	6.7	2.1	82.3	8.9
หนี้สาธารณะของประเทศไทย	44.2	10.9	41.1	3.7

18

ภาระหนี้ของครัวเรือน

19

จำนวนหนี้เฉลี่ยของครัวเรือนและการผ่อนชำระ

หนี้สิน	จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน			ผ่อนชำระต่อเดือน (บาท)		
	8/49	5/50	8/50	8/49	5/50	8/50
ปี	8/49	5/50	8/50	8/49	5/50	8/50
รวม	116,839.80	134,190.13	132,262.65	4,917.4	6,539.6	6,387.50
ในระบบ	73.9%	63.01%	67.8%	4,615.0	6,045.6	6,021.40
นอกระบบ	26.1%	36.99%	32.2%	1,921.9	2,689.4	2,446.60

20

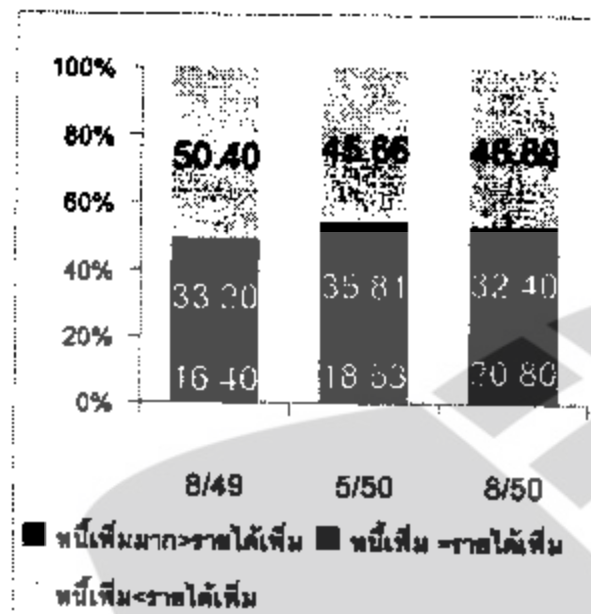
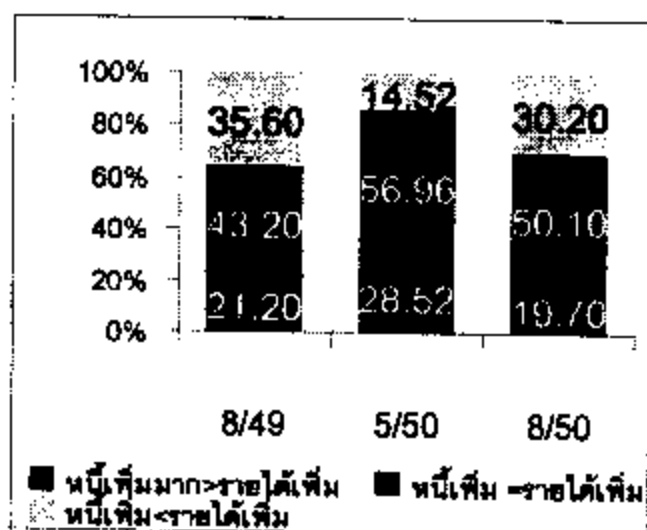
วัตถุประสงค์ในการกู้

วัตถุประสงค์	ร้อยละ (8/49)	ร้อยละ (5/50)	ร้อยละ (8/50)
ใช้จ่ายประจำวัน	35.6	54.36	53.7
ยานพาหนะ	20.1	28.21	20.4
ที่อยู่อาศัย	16.8	8.03	1.8
ค่ารักษาพยาบาล	13.9	5.22	7.3
ลงทุน	7.7	3.77	16.5
อื่นๆ	5.7	0.41	0.2

21

เปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของหนี้และรายได้

ปัจจุบัน

อนาคต

22

วิธีการแก้ไขปัญหา

	8/49	5/50	8/50
กู้ยืม	26.0	63.7	66.2
นำเงินออมออกมาใช้	21.1	22.4	15.5
ขาย/จำหน่ายสินทรัพย์ที่มี	21.9	6.2	12.0
ขอความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง	31.0	7.6	6.0
อื่นๆ	0.0	0.1	0.3

23

ลำดับในการเลือกชำระหนี้ในกรณีที่มีเงินไม่เพียงพอชำระ หนี้ทั้งหมด

อันดับ	แหล่งเงินกู้	8/49	5/50	8/50
1	ธนาคารของรัฐ	18.8	21.18	19.8
2	ธนาคารพาณิชย์	17.9	20.03	20.4
3	ธนาคารประชาชน	16.5	16.08	20.3
4	สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร	17.9	15.70	16.0
5	กองทุนหมู่บ้าน	15.8	15.49	15.7
6	นายทุน	13.1	11.16	7.8

24

วัตถุประสงค์ที่ทำที่จะกู้ยืมในอนาคต

วัตถุประสงค์ในการกู้	8/49	5/50	8/50
ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	29.7	57.13	27.6
เพื่อลงทุนประกอบธุรกิจ	24.0	15.66	53.1
ชื้อยานพาหนะ	18.4	15.22	13.2
ชื้อที่อยู่อาศัย	13.5	7.00	1.2
ชำระเงินกู้นอกระบบ	12.1	4.81	4.8
อื่นๆ	2.3	0.17	0.0

25

ขนาดหนี้ครัวเรือนของประเทศไทย

รายการ	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550 (5/50)	2550(7/50)
ขนาดครัวเรือน (ล้านครัวเรือน)	16.4	16.4	17.2	17.9	18.9	19.3	19.7	19.7
อัตราการยัดตัว (%)	n.a.	0.00	4.88	4.07	5.59	2.12	2.07	2.07
จำนวนหนี้สินต่อ ครัวเรือน (บาท)	52,001	69,674	68,405	82,485	103,940	116,840	134,190.13	132,262.65
อัตราการยัดตัว (%)	n.a.	33.99	-1.82	20.58	26.01	12.41	14.85	13.2
ขนาดหนี้สินครัวเรือน โดยรวม (ล้านบาท)	852,816.40	1,142,653.60	1,176,566.00	1,476,481.50	1,964,466.00	2,255,012.00	2,643,545.56	2,605,574.28
อัตราการยัดตัว (%)	n.a.	33.99	2.97	25.49	33.05	14.79	17.23	15.54
GDP (ล้านบาท)	4,611,041.00	4,626,447.00	4,923,263.00	5,451,854.00	6,576,023.00	7,774,318	8,342,000	8,342,000
สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP (%)	18.5	24.7	23.9	27.08	29.87	29.09	31.69	31.23

ที่มา: ปี 2549 และ 2550 พยากรณ์โดยศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

- ที่มา:
1. รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2537 2538 2541 2543 2545 และ 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 3. ข้อมูลปี 2549 ประมาณการโดยศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

26

อธิบายสรุปภาพที่ 1-26

จากการสำรวจภาวะหนี้ของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ 79.87% กำลังมีภาวะหนี้ มีเพียง 20.13% ที่ไม่มีภาวะหนี้ โดยระดับรายได้ค่าจะมีหนี้ครัวเรือนที่สูงกว่ากลุ่มมีรายได้มาก และทุกระดับรายได้ภาระหนี้ครัวเรือนจะเกิน 63.2% โดยแหล่งกู้เงินอันดับแรก คือธนาคารพาณิชย์ 20.3% รองลงมาคือ ธนาคารของรัฐ 17.24% ญาติ/พี่น้อง 16.7% บัตรเครดิต 14.21% กองทุนหมู่บ้าน 10.96% ธนาคารประชาชน 7.26% สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร 4.78% นายทุน 4.27% เพื่อน/คนรู้จัก 3.24% โรงรับจำนำ 1.04% แต่เมื่อคู่สัดส่วนเปอร์เซ็นต์ของการเป็นหนี้ อันดับแรกหนี้จากธนาคารประชาชน 69.23% รองลงมาคือเพื่อน/คนรู้จัก 62.65% ธนาคารของรัฐ 60.23% ธนาคารพาณิชย์ 59.41% และนายทุน 56.60%

ในการสำรวจพบว่าระดับรายได้มีน้อยกว่า 10,000 บาท จะกู้เงินนอกระบบธนาคาร ซึ่งจำนวนหนี้เฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ที่ 134,190.13 บาท และเฉลี่ยผ่อนชำระต่อเดือน 6,539.6 บาท โดยในจำนวนนี้แยกเป็นหนี้ในระบบเฉลี่ย 63.01% และเฉลี่ยการชำระต่อเดือน 6,045.6 บาท และหนี้นอกระบบ 36.99% และเฉลี่ยการผ่อนชำระต่อเดือน 2,689.4 บาท

เมื่อทำการเปรียบเทียบภาระหนี้ในปัจจุบันเทียบกับอดีต สำหรับหนี้ในระบบพบว่า เพิ่มขึ้น 53.08% เท่าเดิม 30.32% และลดลง 16.60% โดยกลุ่มนี้มองหนี้ในอนาคต (1 ปีข้างหน้า) ว่าจะลดลง 78.45% เท่าเดิม 10.49% เพิ่มขึ้น 10.21% ไม่มีหนี้เลย 0.85% ขณะที่หนี้นอกระบบเทียบกับอดีต เพิ่มขึ้น 37.83% เท่าเดิม 15.64% ลดลง 46.52% โดยมองอนาคตอีก 1 ปีข้างหน้า ว่าจะลดลง 86.39% เท่าเดิม 6.80% เพิ่มขึ้น 6.08% ไม่มีหนี้เลย 0.72% ซึ่งวัตถุประสงค์ในการกู้เงินอันดับแรก 54.36% ระบุเพื่อนำมาใช้จ่ายประจำวัน รองลงมาคือ ยานพาหนะ 28.21% ที่อยู่อาศัย 8.03% ค่ารักษาพยาบาล 5.22% ลงทุน 3.77% และอื่นๆ 0.41%

โดยปีที่ผ่านมาครัวเรือนส่วนใหญ่ 56.3% ระบุว่า มีปัญหาในการชำระหนี้ โดยกลุ่มรายได้ 10,000-20,000 บาท/เดือน จะเป็นกลุ่มที่มีปัญหาในการชำระหนี้สูงสุด รองลงมาคือรายได้ 20,000-30,000 บาท และ 40,000-50,000 บาท ขณะที่รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทกลับไม่มีปัญหาในการชำระหนี้มากนัก

ทั้งนี้ ภาคกลางและเหนือเป็นภาคที่มีความสามารถในการชำระหนี้ดีกว่าภาคอื่นๆ ขณะที่ภาคใต้มีความสามารถชำระหนี้ต่ำสุด และจากการสำรวจการเพิ่มขึ้นของหนี้กับรายได้ พบว่าปัจจุบันหนี้เพิ่มจะเท่ากับรายได้เพิ่มในสัดส่วน 56.96% ขณะที่หนี้เพิ่มน้อยกว่ารายได้เพิ่ม 28.52% มีเพียง 14.52% ที่หนี้เพิ่มมากกว่ารายได้เพิ่ม แต่มองว่าอนาคตส่วนใหญ่ 45.66% หนี้เพิ่มมากกว่ารายได้เพิ่ม ส่วนหนี้เพิ่มเท่ากับรายได้เพิ่มลดลงเหลือ 35.81% และหนี้เพิ่มน้อยกว่ารายได้เพิ่ม 18.53%

ทั้งนี้ คราวเรือนมีวิธีการแก้ปัญหารายได้ไม่พอกับรายจ่าย โดยกลุ่มมีปัญหาสูงถึง 79.81% นั้น กลุ่มนี้ระบุว่าสาเหตุแรกของรายได้ไม่พอรายจ่ายคือสินค้าราคาแพง 68.06% อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูง 24.31% น้ำมันแพง 5.14% อื่นๆ 2.5% จึงแก้ปัญหาโดยกู้ยืม 63.7% นำเงินออมมาใช้ 22.4% ขอความช่วยเหลือจากญาติ 7.6% และขายหรือจำหน่ายทรัพย์สิน 6.2% ขณะที่กลุ่มไม่มีปัญหาเกี่ยวกับรายได้ไม่พอกับรายจ่าย 20.19% เพราะรู้จักใช้จ่ายซื้อสินค้าที่จำเป็น 65.46% และการมีรายได้เพิ่มขึ้น 33.41%

คราวเรือนได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อการบริโภคก่อนแล้วผ่อนชำระในอนาคต ส่วนใหญ่ 31% เห็นว่าเป็นเรื่องปกติ สามารถกู้ได้ทราบเท่าที่มีผู้ให้กู้ อีก 43% เห็นว่ากู้ได้ ถ้ามั่นใจว่าสามารถผ่อนชำระไหวและมีเหตุฉุกเฉิน แต่อีกส่วน 21.85% เห็นว่าไม่ควรกู้เพราะเสียดอกเบี้ย และอีก 4.49% เห็นว่าควรเก็บเงินออมให้ได้มากพอก่อนที่จะใช้จ่ายดีกว่ากู้ยืม โดยกลุ่มระดับรายได้น้อยจะกู้ยืมเพราะเหตุฉุกเฉินเป็นอันดับแรก แต่ส่วนใหญ่ของกลุ่มระดับรายได้เกิน 30,000 บาท เห็นว่าการกู้เป็นเรื่องปกติ โดย กทม.และภาคใต้จะกู้ยืมจากสาเหตุแรกด้วยความจำเป็นฉุกเฉิน แต่ภาคเหนือ อีสาน กลาง เห็นว่าเป็นเรื่องปกติ ซึ่งแหล่งเงินกู้ที่จะกู้ในอนาคตอันดับแรกคือธนาคารของรัฐ ตามด้วยธนาคารพาณิชย์ ญาติพี่น้อง ธนาคารประชาชน และกองทุนหมู่บ้าน โดยธนาคารรัฐ ธนาคารพาณิชย์ และธนาคารประชาชน จะเป็นอันดับแรกของแหล่งเงินกู้ที่เลือกชำระหากเงินไม่เพียงพอในการชำระหนี้ทั้งหมด

คราวเรือนส่วนใหญ่ 51.8% เห็นว่าสถานการณ์ปัจจุบันมีความเหมาะสมที่จะกู้ยืมเงินในระดับปานกลาง รองลงมาคือยังน้อย 32.8% มาก 9% และไม่เหมาะสมเลย 6.4% ซึ่งวัตถุประสงค์ที่จะกู้ยืมในอนาคตอันดับแรก 57.13% เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพื่อลงทุนประกอบธุรกิจ 15.66% ซื้อยานยนต์ 15.22% ซื้อที่อยู่อาศัย 7% ชำระเงินกู้ในระบบ 4.81% อื่นๆ 0.17%

ทั้งนี้คราวเรือนแสดงความกังวลเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศและหนี้สาธารณะของประเทศสูงมาก แต่กังวลระดับปานกลางในเศรษฐกิจคราวเรือนและหนี้ของคราวเรือน แต่ในอนาคตคราวเรือนส่วนใหญ่กว่า 40-50% กังวลสูงสุดในเรื่องเศรษฐกิจคราวเรือน เศรษฐกิจประเทศ หนี้ของคราวเรือน และหนี้สาธารณะของประเทศ

เมื่อเปรียบเทียบภาวะหนี้คราวเรือนของการทำสำรวจครั้งแรกของศูนย์พยากรณ์ฯเมื่อวันที่ 19-24 สิงหาคม 2549 กับการทำสำรวจครั้งล่าสุดนี้ พบว่าภาระหนี้คราวเรือนมีมากขึ้นจาก 75.7% เป็น 79.87% โดยในปี 2549 เฉลี่ยหนี้สินคราวเรือน 116,839.8 บาท แยกหนี้ในระบบ 73.9% หนี้นอกระบบ 26.1% หรือผ่อนชำระต่อเดือนเพิ่มจาก 4,917.4 บาท แต่ในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 134,190.13 บาท แยกเป็นหนี้ในระบบ 63.1% หนี้นอกระบบ 36.99% หรือผ่อนชำระต่อเดือน 6,539.6 บาท จุดประสงค์ของการกู้ยืมแม้ปี 2549 และ 2550 เพื่อใช้จ่ายประจำวันเป็นอันดับแรกแต่สัดส่วนเพิ่มจาก 35.6% เป็น 54.36% ตามด้วยกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายค่านายหน้าพาหนะ ขณะที่ปี 2550 สัดส่วนกู้เพื่อที่อยู่

อาศัย รักษาพยาบาล ลงทุน ลดลงมาก จาก 16.8% 13.9% และ 7.7% เหลือ 8.03% 5.22% และ 3.77% ตามลำดับ โดยครัวเรือนมีหนี้เพิ่มมากกว่ารายได้เพิ่มเป็นส่วนใหญ่เกิน 45% และปัญหาจากความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้น วิธีการแก้ไขปัญหาปี 2549 เลิกขายหรือจำหน่ายสินทรัพย์เป็นอันดับแรก มาเป็นกู้ยืมอันดับแรกในปีนี้ แต่ปีก่อนเป็นทางเลือกที่ 2 ขณะที่ทางเลือกที่ 2 ของปีนี้คือนำเงินออมมาใช้ ส่วนแหล่งที่มาของเงินกู้เหมือนเดิม

จากผลการสำรวจครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าหนี้ครัวเรือนกำลังเป็นปัญหาที่น่ากังวลมากขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจซบเซา ประชาชนมีรายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น กำลังเกิดความไม่สมดุลของค่าครองชีพหรือเรียกได้ว่ามีเงินใช้ไม่ชนเดือนจากปัญหาของราคาสินค้าและค่าครองชีพที่สูงขึ้น และจากนโยบายระมัดระวังการปล่อยกู้ของธนาคารทำให้เกิดการกู้ยืมเงินนอกระบบมากขึ้น และน่าวิตกคือคนไทยเลือกแก้ปัญหาจากการขายหรือจำหน่ายสินทรัพย์มาเป็นการกู้ยืม โดยสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อจีดีพีเพิ่มจาก 29.09% เป็น 31.69% หรือจากมูลค่า 7,774,318 ล้านบาท เป็น 8,342,000 ล้านบาท โดยขนาดครัวเรือนเพิ่มจาก 19.3 ล้านครัวเรือน เป็น 19.7 ล้านครัวเรือน หรือขยายตัว 2.07% จำนวนหนี้สินต่อครัวเรือนจาก 116,840 บาท เป็น 134,190.13 บาท เพิ่มขึ้น 14.85% ขนาดหนี้ครัวเรือนโดยรวมจะเพิ่มจาก 2.25 ล้านล้านบาท เป็น 2.64 ล้านล้านบาท ขยายตัวถึง 17.23%

"สถานการณ์หนี้ครัวเรือนถือว่าอยู่ในระดับน่ากังวล ยังไม่ถึงขั้นวิกฤตเหมือนวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540-2541 แต่หากรัฐบาลไม่เร่งแก้ไขในปัญหาการหดตัวของเศรษฐกิจโดยรวมและออกมาตรการกระตุ้นความเชื่อมั่นของประชาชนและนักลงทุนให้กลับมาได้ภายในไตรมาส 3 ของปีนี้ โดยปล่อยให้เศรษฐกิจไทยต่ำกว่า 3.5% เบิกจ่ายงบประมาณไม่ได้ตามเป้าหมายและเงินผู้ระบบข้างแรงงานในเดือนมิถุนายนนี้ รวมถึงเร่งการประชาสัมพันธ์ถึงผลงานรัฐบาลที่ผมเห็นว่าถูกทาง ก็จะทำให้สถานการณ์หนี้ครัวเรือนแย่ลงอีกและเข้าขั้นวิกฤตได้ สังคมแย่ลง และอาจเกิดภาวะหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (เอ็นพีแอล) กลับมาอีกครั้ง ซึ่งมาตรการต่างๆที่รัฐจะออกมาใช้ต้องเกิดผลภายใน 3-6 เดือน

ที่มา: ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (ได้สำรวจประเด็น "สถานภาพหนี้ภาคครัวเรือน" ระหว่างวันที่ 14-22 พฤษภาคม 2550 โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ 1,189 ตัวอย่าง)

ปัญหาความยากจนในสังคมไทยกับภาระหนี้สินภาคครัวเรือน*

เมื่อกล่าวถึงความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจนั้น ย่อมหมายถึงการเติบโตของเศรษฐกิจทั้งในแง่เชิงปริมาณและคุณภาพควบคู่กัน โดยที่การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงปริมาณจะเป็นการประเมินจากอัตราการขยายตัวของ GDP และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในประเทศ (อัตราเงินเฟ้อและอัตราดอกเบี้ยที่ไม่สูงเกินไป งบประมาณที่สมดุล เป็นต้น) และเสถียรภาพทางด้านต่างประเทศ (ระดับการเกินดุลที่เหมาะสมทางบัญชีดุลการค้า เงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิ และดุลบัญชีเดินสะพัด เป็นต้น) ไปพร้อมกัน ในขณะที่เดียวกัน การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงคุณภาพหรือเศรษฐกิจสังคมนั้น เป็นการมุ่งเน้นไปยังคุณภาพของสังคม อาทิ ปัญหาด้านความยากจนและปัญหาหนี้สิน และยังครอบคลุมไปถึงปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและความโปร่งใสในการบริหารบ้านเมือง เป็นต้น

ทั้งนี้ ในแง่ของคุณภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทยเห็นว่าปัญหาความยากจนและหนี้สินภาคครัวเรือนที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และยังเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขเป็นอย่างเร่งด่วน เนื่องจากความยากจนและภาระหนี้สินอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตทางเศรษฐกิจและยังอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมด้านต่างๆ ตามมาได้ ดังเช่น

- ความรุนแรงของความยากจนในทางเศรษฐศาสตร์อาจจะสะท้อนถึงอัตราของการสูญเสียทรัพยากรการผลิตในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่การสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจาก ความยากจนและหนี้สินเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการเข้าถึงระบบการศึกษา อันเป็นแหล่งในการพัฒนาทรัพยากรทางปัญญาที่สำคัญของประเทศได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งคงมีสาเหตุมาจากระดับรายได้ที่กลุ่มบุคคลยากจนได้รับนั้น ส่วนใหญ่ก็เพื่อการยังชีพในขั้นพื้นฐานเท่านั้น ทำให้ไม่มีส่วนเหลือเก็บเพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาศึกษาของคนหรือสมาชิกในครอบครัวตามความเหมาะสม นอกจากนี้ ระดับการศึกษาที่ต่ำ ยังเป็นการสะท้อนถึงการสูญเสียโอกาสทางการพัฒนาทักษะความรู้ความชำนาญในกระบวนการทางเศรษฐกิจ ดังนั้นความยากจนจึงอาจนำไปสู่การสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจของสังคมที่ควรจะได้รับจากบุคคลดังกล่าวนี้ไป

* ที่มา: กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 10 ปีที่ 1593 บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด

- ๒ นอกจากนั้น หากปัญหาความยากจนได้รับการแก้ไขก็อาจส่งผลกระทบต่อฐานะการคลังของรัฐบาล โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการจัดเก็บรายได้ของภาครัฐที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง รายจ่ายด้านรัฐสวัสดิการสังคมก็น่าจะมีแนวโน้มลดลงตามระดับความรุนแรงของปัญหาความยากจน ทั้งนี้ เนื่องจากจำนวนคนจนที่ปรับลดลงนั้น หมายถึงว่าจำนวนผู้ที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจและความสามารถในการจับจ่ายจะมีมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อฐานะภาษีของรัฐบาลที่กว้างขึ้นเช่นเดียวกัน ในขณะที่เดียวกัน ภาระของรัฐบาลที่จะต้องเข้าไปดูแลในด้านสวัสดิการต่างๆ ก็ลดลงไปด้วย
- ๒ ฐานะทางการคลังของรัฐบาลที่ดีขึ้น ยังอาจนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ด้อยโอกาสในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น อาทิ การสร้างระบบการคมนาคมในสังคมชนบทที่สะดวกขึ้น และส่งเสริมมาตรฐานด้านการสาธารณสุขให้ดีขึ้น รวมถึงการเข้าสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนให้กับคนยากจนในสังคมไทยเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการสร้างรายได้ในอนาคต เป็นต้น ซึ่งในที่สุดก็จะส่งผลกลับไปยังมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น นอกจากนั้น ยังอาจนำไปสู่การเสริมสร้างพื้นฐานในการพัฒนาทางเศรษฐกิจไทยให้เติบโตไปอย่างยั่งยืน อีกด้วย

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ปัญหาความยากจนโดยทั่วไปแล้วนั้น อาจพิจารณาจากเกณฑ์หรือเครื่องวัดดังต่อไปนี้ :-

- ๑ ความยากจนเชิงรายได้ หรือความยากจนสัมบูรณ์ โดยการพิจารณาจากเส้นความยากจน (Poverty Line) ซึ่งจัดทำโดยกองประเมินผลการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ที่วัดจากความต้องการสารอาหารหรือพลังงาน (แคลอรี) ระดับครัวเรือนตามมาตรฐานภาวะโภชนาการที่เหมาะสมของคนไทย (แยกตามอายุและเพศ) และนำมาเข้าสู่การแปลงค่า (Conversion Factor) ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้อยู่ในรูปของตัวเงินที่ต้องใช้ในการบริโภคอาหารให้ได้ตามความต้องการ (บาท/คน/เดือน) โดยใช้ตระกร้าอาหารเฉลี่ยของภูมิภาคแปลงให้เป็นปริมาณสารอาหารที่หาซื้อได้จากเงินแต่ละบาท ในขณะที่ เส้นความยากจนด้านสินค้าอุปโภคบริโภคคำนวณจากวิธีการ

เทียบเคียงจากเส้นความยากจนด้านอาหาร โดยสมมติฐานว่าการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารคิดเป็น 60% ของค่าใช้จ่ายรวม ถ้าหากสมาชิกใดมีระดับรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน ก็จะจัดอยู่ในกลุ่มของคนจน

- ความยากจนเชิงการกระจายรายได้ หรือความยากจนสัมพัทธ์ ซึ่งเป็นการวัดความยากจนเชิงเปรียบเทียบด้านการกระจายรายได้ของสังคม โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้คำนวณดัชนีชี้วัดการกระจายรายได้ ที่เรียกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค หรือ ดัชนีสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient) มาเป็นเกณฑ์ในการวัดความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้ โดยถ้าค่า Gini Coefficient ที่คำนวณได้มีค่าใกล้ 0 เท่าใด แสดงถึงความเหลื่อมล้ำทางการกระจายรายได้ในสังคมนั้นๆ ที่มีระดับความรุนแรงน้อยลง เช่นเดียวกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าค่า Gini Coefficient เข้าใกล้ค่า 100 มากเท่าใด ก็แสดงว่าช่องว่างระหว่างรายได้ของสมาชิกในสังคมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ กล่าวคือ ภาวะปัญหาความยากจนภายใต้ नियามการกระจายรายได้จะปรับดีขึ้น ก็ต่อเมื่อค่า Gini Coefficient มีค่าในทิศทางที่ลดลง

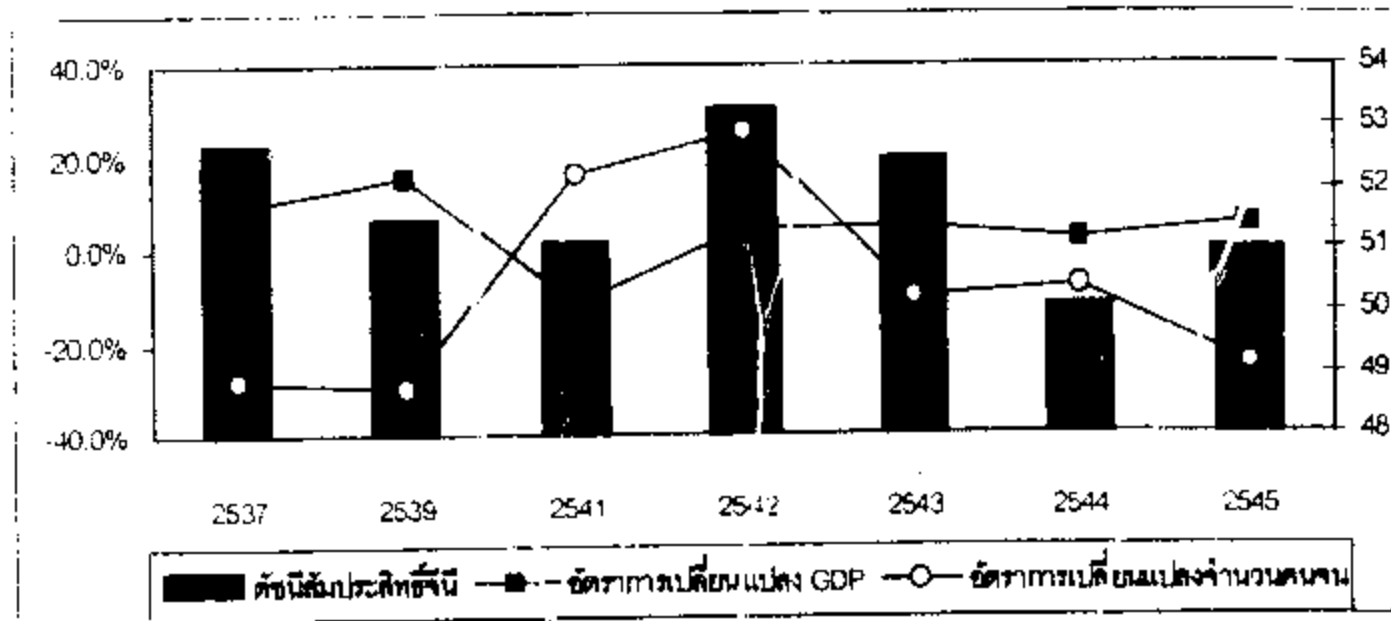
สถานการณ์ความยากจนของสังคมไทย :

เมื่อพิจารณาข้อมูลความยากจน ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยพบว่า เศรษฐกิจไทยประสบกับความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงรายได้ (คือ จำนวนคนที่อยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจนลดลง) ในขณะที่ปัญหาด้านการกระจายรายได้กลับปรับแย่ลง (ฐานะของสมาชิกในสังคมเดียวกันมีความแตกต่างกันมากขึ้น) ดังจะเห็นได้จากรายงานความยากจนล่าสุดของไทยในปี 2545 ระบุว่า จำนวนคนจนในสังคมไทย หรือบุคคลที่มีรายได้ต่ำกว่าระดับเส้นความยากจนมีแนวโน้มลดลง (อัตราการขยายตัวของจำนวนคนจนลดลง 24.4% ในปี 2545 ในระดับเส้นความยากจนอยู่ที่ 922 บาท/คน/เดือน ซึ่งเป็นอัตราการลดลงที่มากกว่าเมื่อเทียบกับปี 2544 ที่ลดลงเพียง 7.9% เมื่อระดับเส้นความยากจนอยู่ที่ 916 บาท/คน/เดือน) ขณะที่อีกแง่มุมหนึ่งอธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำระหว่างฐานะในสังคมกลับปรับแย่ลง (ดัชนีสัมประสิทธิ์ Gini เพิ่มขึ้นมาที่ระดับ 51.0 ในปี 2545 จาก 50.1 ในปี 2544)

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดัชนีสัมประสิทธิ์ Gini ในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 นับจากปี 2531-2539 (มีค่าเท่ากับ 51.7) และช่วงหลังเกิดวิกฤตตั้งแต่ปี 2541-2543 (52.3) พบว่ามีค่าสูงกว่าปี 2545 (51.0) นั้นหมายความว่าภาวะความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ของสังคมไทยในปี 2545 แม้จะแย่ลงเมื่อเทียบกับปี 2544 แต่เมื่อนำปี 2545 ไปเทียบกับในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 (2531-2539) และช่วงหลังเกิดวิกฤต (2541-2543) แล้ว การกระจายรายได้ในปี 2545 ก็ยังนับว่ามีทิศทางที่ดีอยู่

ภาพแสดงสภาวะการว่างงานและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ที่มา : จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกเหนือจากนั้น เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง GDP และภาวะความยากจน พบว่า อัตราการขยายตัวของจำนวนบุคคลที่มีฐานะยากจนปรับลดลง ในขณะที่ GDP มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น (GDP ขยายตัว 5.4% ในปี 2545 เติบโตขึ้นจาก 2.1% ในปีก่อนหน้า) โดยส่วนหนึ่งคงอธิบายได้ว่า ภาวะการเติบโตทางเศรษฐกิจอาจสะท้อนภาพรายได้และการใช้จ่ายของประชาชนในประเทศที่เพิ่มขึ้น ตามภาวะการจ้างงานและอัตราค่าจ้างที่ดีขึ้น รวมถึงรายได้ทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรมที่ปรับขึ้น ตามราคาและความต้องการของตลาดในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น

ทั้งนี้ ถ้าหากว่าเศรษฐกิจยังคงรักษาอัตราการเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง (ล่าสุดขยายตัว 6.8% ในปี 2546 เติบโตขึ้นจากที่ขยายตัว 5.4% ในปีที่ผ่านมา ขณะที่ ศูนย์วิจัยกสิกรไทยคาดว่าจะยังคงขยายตัวได้ที่ประมาณ 6.5% ในปี 2547) ประกอบกับแรงสนับสนุนต่อเนื่องจากภาครัฐบาลในการเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกในสังคมที่มีรายได้น้อย (อาทิ นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้า โดยที่เปิดโอกาสให้กลุ่มประชาชนที่ยากจนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยการผลิตที่จำเป็นเพิ่มขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสร้างรายได้ได้อย่างเพียงพอ ขณะเดียวกันก็ได้ลดภาระต้นทุนของเงินทุนลง รวมถึง การสร้างทางคมนาคมซึ่งช่วยกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนเหล่านั้น เป็นต้น) ทำให้คาดการณ์ว่าแนวโน้มของจำนวนคนจนน่าจะปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสำรวจความยากจนจากธนาคารโลก (World Bank) ที่คาดการณ์ว่าจำนวนคนจนในสังคมไทยคงลดจำนวนลงจาก 17.0 ล้านคน ในปี 2546 มาที่ 13.6 ล้านคน ปี 2547 และ 11.4 ล้านคน ในปี 2548

ตารางแสดงโครงสร้าง GDP และ Gini Coefficient

5

ปี	GDP			Gini Coefficient
	GDP	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	
2537	8.9%	4.2%	9.5%	52.7
2539	15.7%	8.6%	16.5%	51.5
2541	-11.7%	-2.2%	-12.7%	51.1
2542	4.4%	2.3%	4.7%	53.3
2543	4.8%	7.2%	4.5%	52.5
2544	2.1%	3.5%	2.0%	50.1
2545	5.4%	3.0%	5.7%	51.0

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประชาชนในสังคมไทยไม่ได้ปรับดีขึ้น ตามภาวะเศรษฐกิจไทยเสมอไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของ GDP ณ เวลานั้น ยกตัวอย่างเช่น ถ้าหาก GDP ภาคเกษตรกรรมขยายตัวในอัตราที่แตกต่างไปจาก GDP นอกภาคเกษตรกรรม ปัญหาการกระจายรายได้ก็อาจจะปรับแก้ได้ อาทิ GDP ภาคเกษตรกรรม ปี 2545 ขยายตัว 3.0% ลดลงจากที่ขยายตัว 3.5 % ในปี 2544 ขณะที่ GDP นอกภาคเกษตรกรรมปี 2545 ขยายตัว 5.7% เติบโตขึ้นจากที่ขยายตัว 2.0% ในปี 2544 ส่งผลให้ภาวะการกระจายได้ในปีดังกล่าวปรับตัวลดลง โดยค่า Gini Coefficient เพิ่มขึ้นจากระดับ 50.1 มาที่ 51.0 ในปี 2545 ดังนั้น จากโครงสร้าง GDP ไทยในไตรมาส 1/2547 พบว่าอัตราการขยายตัวของ GDP ภาคเกษตรกรรมหดตัว 2.8% ขณะที่ GDP นอกภาคเกษตรกรรมขยายตัว 7.6% จึงมีความเป็นไปได้ว่าค่า Gini Coefficient อาจปรับค่าสูงขึ้นในปี 2547 จึงบ่งชี้ปัญหาการกระจายรายได้ในสังคมไทยอาจมีแนวโน้มที่แย่ลงได้ อันเป็นประเด็นสำคัญที่ควรจะต้องได้รับการติดตามเป็นอย่างยิ่ง

ปัญหาหนี้ภาคประชาชน :

จากนิยามเครื่องวัดสถานการณ์ความยากจนทั้ง 2 ดังกล่าวนั้น นิยามแรก (เส้นความยากจน) อธิบายถึงสถานการณ์ความยากจนในกรอบของความเป็นอยู่อย่างพอเพียงเท่านั้น กล่าวคือ เส้นความยากจนเป็นเพียงการวัดทางด้านสาธารณสุขหรือความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในขณะที่ นิยามที่สอง (การกระจายรายได้) เป็นการวัดระดับความเสมอภาคทางฐานะทางการเงินระหว่างสมาชิกในสังคม ซึ่งทั้งสองนิยามมิได้ครอบคลุมไปถึงปริมาณการใช้จ่ายในด้านอื่นๆ เช่น ภาระที่อยู่อาศัย ดอกเบี้ย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากความเป็นจริงในระบบเศรษฐกิจไทย จะพบว่า

ความต้องการในการใช้จ่ายโดยรวมอยู่ในระดับที่สูงกว่าเส้นความยากจนและรายได้ที่ได้รับจริง ดังจะเห็นได้จากแนวโน้มหนี้สินภาคครัวเรือนที่ปรับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยล่าสุดจากผลสำรวจเบื้องต้นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า ยอดหนี้ครัวเรือนไทย ณ สิ้นไตรมาส 1/2547 เพิ่มขึ้นประมาณ 14.7% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันปีก่อนหน้า ซึ่งน่าจะเป็นการสะท้อนภาพฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมไทยที่ส่วนใหญ่ยังคงมีความขัดสนอยู่ แม้ว่าจะมีรายได้อยู่เหนือระดับเส้นความยากจนตามนิยามของทางการก็ตาม ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงปัญหาความยากจนในสังคม ศูนย์วิจัยกสิกรไทยเห็นว่า ควรที่จะต้องพิจารณาโยงไปถึงภาระหนี้สินที่สังคมนั้นๆ มีอยู่ด้วยเช่นกัน

ตารางแสดงรายได้และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ปี	จำนวนคนจน		รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน		หนี้สินต่อครัวเรือน	
	ล้านคน	%y-o-y	บาท	%y-o-y	บาท	%y-o-y
2539	6.8	-29.9%	10,779	14.2%	52,001	28.7%
2541	7.9	16.2%	12,492	7.7%	69,674	15.8%
2542	9.9	25.3%	12,729	1.9%	71,713	2.9%
2543	8.9	-10.1%	12,150	-4.5%	68,405	-5.0%
2544	8.2	-7.9%	12,165	0.3%	68,279	-0.2%
2545	6.2	-24.4%	13,736	12.7%	82,485	20.8%

ที่มา : จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ดังที่กล่าวในข้างต้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่า ปัญหาหนี้สินในช่วงที่ผ่านมาได้ปรับเพิ่มขึ้นสวนทางกับรายงานสถานการณ์ความยากจนที่วัดตามเกณฑ์เส้นความยากจนที่บ่งชี้ว่าแนวโน้มคนจนในสังคมไทยได้ปรับลดลง โดยเฉพาะในช่วงปี 2543-2545 ที่ผ่านมา โดยพบว่า การก่อหนี้ของประชาชนไทยยังคงเป็นไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้นและยังมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งศูนย์วิจัยกสิกรไทยมีข้อสังเกตดังนี้ :-

- แนวโน้มปัญหาหนี้สินภาคประชาชนที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องนั้น บ่งบอกถึงการใช้จ่ายที่มีอยู่ในระดับที่สูงกว่ารายรับ ทั้งนี้ ผลรายงานเบื้องต้นของสำนักงานคณะกรรมการสถิติแห่ง

ชาติ ซึ่งเปิดเผยโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ระบุว่า รายได้ของครัวเรือน ณ ไตรมาส 1/2547 โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 17,094.0 บาท/ครัวเรือน/เดือน หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้น 10.5% จากระยะเดียวกันปีก่อน ในขณะที่ ยอดหนี้ครัวเรือนไทยในช่วงเวลาเดียวกันโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 110,133.0 บาท/ครัวเรือน หรือขยายตัว 14.7% ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการเพิ่มขึ้นของรายได้ หรือมีหนี้คิดเป็น 6.4 เท่าของรายได้ ซึ่งภาวะการณดังกล่าวไม่น่าจะเป็นผลดีต่อปัญหาความยากจนเรื้อรังในสังคมไทยในอนาคตและปัญหาความยากจน ไม่น่าจะได้รับการแก้ไขให้หมดไปจากสังคมได้ง่ายนัก

- นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลล่าสุดของหนี้สินและรายได้ครัวเรือนไทยดังกล่าวข้างต้นนั้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ยังพบว่า ครัวเรือนก่อหนี้สูงกว่าเพดานที่เหมาะสม ซึ่งทำให้คาดว่าครัวเรือนไทยอาจจะยังคงต้องเผชิญกับวงจรปัญหาหนี้สินต่อไปอีก โดยจากการเปรียบเทียบตัวเลขรายได้และหนี้สินที่รายงานล่าสุด ณ ไตรมาส 1/2547 นั้น กับแบบจำลองรายได้รายจ่ายของครัวเรือนที่จัดทำโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย¹ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การคำนวณหาระดับการก่อหนี้ที่เหมาะสมของครัวเรือนไทยภายใต้สถานการณ์อัตราดอกเบี้ยต่างๆ เพื่อที่จะมีเงินออมเพียงพอต่อการดำรงชีพหลังเกษียณอายุ จะพบว่า ในระดับรายได้จำนวน 17,094.0 บาท/ครัวเรือน ครัวเรือนไทยไม่ควรจะก่อหนี้สูงกว่า 6.2 เท่าของรายได้ และถ้าหากว่าอัตราดอกเบี้ยปรับขึ้น 1.0% ต่อปี เพดานการก่อหนี้ที่เหมาะสมก็จะปรับต่ำลงมาอยู่ที่ระดับไม่เกิน 4.3 เท่าของรายได้ โดยทั้ง 2 ระดับอยู่ต่ำกว่าระดับการก่อหนี้ที่เกิดขึ้นจริงของครัวเรือนไทยที่ระดับ 6.4 เท่าของรายได้ (จำนวน 110,133.0 บาท/ครัวเรือน) ดังนั้น จากแบบจำลองดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า ครัวเรือนไทยมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้สินที่สูงเกินไป และอาจจะมีผลกดดันต่อรายจ่ายด้านอื่นๆ ในการดำรงชีพของคนไทยในอนาคตได้
- ดังนั้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทย เห็นควรว่า ภาระหนี้สินภาคประชาชน เป็นสิ่งที่ควรจะมีการติดตามอย่างใกล้ชิด โดยน่าจะมีการพิจารณาทบทวนนิยามเส้นความยากจนใหม่ในการประเมินสถานการณ์ปัญหาความยากจนเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของความเป็นไปในระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่ออัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มที่จะปรับขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะมีต่อเสถียรภาพของสถาบันทางการเงินและเศรษฐกิจไทยโดยรวม

ดังนั้น แม้ว่าแนวโน้มจำนวนคนจนที่วัดจากเส้นความยากจนตามนิยามของทางการซึ่งปรับตัวลดลง จะสะท้อนถึงแนวโน้มปัญหาความยากจนของสังคมไทยเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ศูนย์วิจัยกสิ

¹ รายละเอียดของแบบจำลองรายได้รายจ่ายของครัวเรือนดูได้จากกระแสรายการฉบับที่ 1536 เรื่อง การออมของครัวเรือนไทย ... ควรจะมีสัดส่วนเท่าใดจึงจะเพียงพอ

กรไทยเห็นว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ยังคงเป็นประเด็นที่ควรติดตาม เนื่องจากเศรษฐกิจที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอาจจะส่งผลกระทบต่อกระจายรายได้ ถ้าหากว่าการปรับเพิ่มขึ้นของ GDP โดยรวมนั้น เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของ GDP นอกภาคเกษตรกรรมมากกว่า GDP ในภาคเกษตรกรรม

นอกจากนั้น ยังเป็นที่น่าสังเกตว่าเกณฑ์ในการประเมินสถานการณ์ความยากจนในสังคมไทยดังกล่าว มิได้ครอบคลุมถึงความต้องการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันได้ทั้งหมด โดยเส้นความยากจนเป็นการวัดตามหลักของความพอเพียงในการดำรงชีพขั้นต่ำ (คือ เพื่อการบริโภคอาหารและสินค้าอุปโภคบริโภคในแต่ละเดือน) เท่านั้น ซึ่งไม่รวมถึงการใช้จ่ายในด้านอื่นๆ ในขณะที่เดียวกัน จากแบบจำลองรายได้รายจ่ายของครัวเรือนที่จัดทำโดยศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย บ่งชี้ว่า ประชาชนไทยมีการก่อกองหนี้สินในระดับที่เกินตัว หรือมีค่าใช้จ่ายในระดับที่สูงกว่ารายได้มากและอาจนำมาสู่ปัญหาเศรษฐกิจในระยะยาวได้ ดังนั้น ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยจึงเสนอแนะให้มีการปรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิยามเส้นความยากจน โดยนำภาระหนี้สินภาคประชาชนมาร่วมในการพิจารณาระดับเส้นความยากจน นอกเหนือไปจากการวัดเพียงทางด้านสาธารณสุขเท่านั้น ซึ่งน่าจะช่วยให้สะท้อนถึงปัญหาความยากจนที่เป็นจริงในสังคมไทยครอบคลุมได้มากขึ้น เนื่องจาก สังคมที่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้นั้น น่าจะหมายความว่าสมาชิกในสังคมดังกล่าวมีฐานะที่ดีขึ้น และน่าจะนำไปสู่ภาระหนี้สินที่ปรับลดลงในทิศทางที่สอดคล้องกัน

สำนักวิชาการ

www.parliament.go.th/library/

บริการวิชาการ ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประติพัทธ์

- ❖ ด้านการเมืองการปกครอง ความมั่นคง การทหาร การยุติธรรม กฎหมายระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อนุญาโตตุลาการ ทฤษฎีสันติทางปัญญา

ติดต่อ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ โทร ๐ ๒๒๕๔ ๒๐๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๕๔ ๒๐๕๔-๕๙

- ❖ ด้านเศรษฐกิจ พาณิชยกรรม การเงิน การคลัง การธนาคาร การลงทุน งบประมาณ ประกันภัย อุตสาหกรรม คมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเกษตรและสหกรณ์

ติดต่อ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๒ โทร ๐ ๒๒๕๔ ๒๐๗๑ โทรสาร ๐ ๒๒๕๔ ๒๐๕๔-๕๙

- ❖ ด้านสังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม แรงงานและสวัสดิการสังคม เด็ก สตรี

การสาธารณสุข การท่องเที่ยว การกีฬา วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม การพลังงาน

ติดต่อ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๓ โทร ๐ ๒๒๕๔ ๒๐๗๐ โทรสาร ๐ ๒๒๕๔ ๒๐๕๔-๕๙

วันจันทร์ - ศุกร์ เวลาราชการ

บริการวิชาการ ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน

๑. ศูนย์บริการวิชาการเฉพาะกิจ (Academic Service Center) บริการค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการทุกสาขาวิชา ณ อาคารรัฐสภา ๑ ชั้น ๑ โทร ๐ ๒๒๕๔ ๑๓๑๘ โทรสาร ๐ ๒๒๕๔ ๑๓๒๒

๒. ศูนย์สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ (E-knowledge Services) บริการค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการทุกสาขาวิชา บริการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล LEXIS-NEXIS, ฐานข้อมูล ABI/Inform, ฐานข้อมูลDAO : Dissertation Abstracts Online, ฐานข้อมูล NEWSCenter, ฐานข้อมูล TFRC Econ Analysis, สยามจดหมายเทศ, กฤตภาคข่าว (News Clipping), กฎหมายที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ณ อาคารรัฐสภา ๑ ชั้น ๓ โทร ๐ ๒๒๕๔ ๑๘๗๗ โทรสาร ๐ ๒๒๕๔ ๑๘๗๘

วันจันทร์-ศุกร์ เวลา ๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ นาฬิกา

วันประชุมสภา เวลา ๘.๓๐ - ๑๙.๓๐ นาฬิกา

แผนผังศูนย์บริการวิชาการเฉพาะกิจ

Academic Service Center

อาคารรัฐสภา ๑ ชั้น ๑

แผนผังศูนย์สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

E-Knowledge Services

อาคารรัฐสภา ๑ ชั้น ๓

